

UMEÅ UNIVERSITET

Högskoleprovet våren och hösten 2021

Provtagargruppens sammansättning och resultat

Christina Wikström

Inga Laukaityte

Per-Erik Lyrén

BVM Nr 71, 2023

ISSN 1652-7313

Abstract

The SweSAT, or the Swedish Scholastic Assessment Test (in Swedish: Högskoleprovet) is a test used in admissions to higher education in Sweden. The test serves as an alternative to high school GPA, giving students a second chance if they do not have competitive grades. The test is optional and can be taken unlimited number of times. This means that the number of test takers and the composition of test takers varies between administrations. Normally two tests are administered each year, but in 2021 three tests were administered due to the covid-pandemic; two in the spring and one in the autumn. The aim of this report is to describe the population of test-takers in the spring and autumn of 2021, and how they performed on the test. Results are presented for test-takers of different gender, age and education level. Additionally, the norming and equating procedure and the outcome of the standardization of the test is described.

Sammanfattning

Högskoleprovet är ett urvalsinstrument i antagningen till universitets- och högskolestudier i Sverige. Tanken med provet är att det ska fungera som ett alternativ för den som är behörig till högre utbildning men som inte har tillräckligt konkurrenskraftiga gymnasiebetyg. Provet är frivilligt och öppet för alla, och det finns ingen gräns för hur många gånger provet kan tas. Antalet provdeltagare varierar, och påverkas av vad som händer inom gymnasieskolan, hur det ser ut på arbetsmarknaden och söktrycket till högre utbildning. Detta gör att antal provtagare och vilka som tar provet skiljer sig åt mellan provtillfällen. Normalt administreras två prov per år, men 2021 gavs tre prov på grund av covid-pandemin: två på våren och ett på hösten. Syftet med denna rapport är att beskriva provtagargrupperna våren och hösten 2021 med avseende på sammansättning och resultat. Resultaten presenteras för provtagare med olika kön, ålder och utbildning. I rapporten beskrivs också normeringen av provresultaten och utfallet av normeringen.

Innehåll

Inledning	1
Högskoleprovets utformning och användning över tid.....	3
Provets sammansättning och förändring över tid	8
Provtagargruppen 2021.....	9
Resultat för olika grupper av provtagare	12
Män och kvinnor	12
Utbildningsbakgrundens betydelse.....	16
Ålder.....	18
Social bakgrund	22
Normeringen av provet	24
Normeringen av den kvantitativa delen 2021.....	26
Totalpopulationen.....	26
Referenspopulation I	26
Referenspopulation II.....	27
Normeringen av den verbala delen 2021	27
Totalpopulationen.....	27
Referenspopulation I	28
Referenspopulation II.....	28
Utfallet från normeringen	29
Våren 2021	29
Hösten 2021	30
Upprepat provtagande	30
Sammanfattning och diskussion.....	34
Referenser.....	39

Inledning

Högskoleprovet är ett av de urvalsinstrument som används i antagningen till universitets- och högskoleutbildning i Sverige. För behörighet till högre utbildning krävs gymnasieutbildning eller motsvarande, med särskilda krav på kurser beroende på vilken högskoleutbildning det gäller. Om det finns fler behöriga sökande än det finns lediga platser så tilldelas de flesta platserna utifrån de sökandes genomsnittliga gymnasiebetyg, där de sökande rangordnas efter det genomsnittliga betyget, eller närmare bestämt meritvärdet. Men det finns också alternativa urvalsgrunder, där framförallt högskoleprovet har en betydande roll. Enligt regelverket som fastställs av regeringen och implementeras och följs upp av Universitets- och högskolerådet (UHR) respektive Universitetskanslerämbetet (UKÄ) ska minst en tredjedel av högskoleplatserna tilldelas utifrån de sökandes gymnasiebetyg och minst en tredjedel utifrån de sökandes högskoleprovsresultat¹. Det finns också möjlighet att tilldela upp till en tredjedel av platserna på grundval av alternativa urvalsinstrument. I regel antar högskolorna en tredjedel av de sökande från högskoleprovsgruppen och huvuddelen av de resterande sökande på basis av de sökandes genomsnittliga gymnasiebetyg.

Högskoleprovet administreras två gånger per år. Provet är frivilligt och öppet för alla. Ett provresultat är giltigt i åtta år och om en sökande till högre utbildning har tagit provet mer än en gång under den senaste åttaårsperioden räknas det bästa resultatet. En provtagare har därmed inget att förlora på att ta provet fler gånger, mer än kostnaden och tiden som krävs för att göra provet. Det är därför inte ovanligt att personer tar provet flera gånger, även om det är en ansträngande övning. Provet är både omfattande och ges inom strikta tidsramar, vilket kan göra att det kan upplevas tidspressat. För optimal prestation krävs ofta planering inför provet och strategier vid provgenomförandet vad gäller i vilken ordning delar och uppgifter tas, vilket kan göra att den som tar provet för första gången kan göra misstag och känna att det finns möjligheter till förbättring. Vissa av de kunskaper och färdigheter som provet mäter kan förbättras genom repetition av exempelvis matematiska kunskaper från gymnasieskolan och genom att studera de typer av problem som provet presenterar. Detta gör att det första provtillfället kan bli något av ett lärtillfälle, och att det kan löna sig att ta provet fler gånger. Detta visar sig också i statistiken som redovisas för provet. En studie av Stenlund, Eklöf och Lyrén (2017) visade dock på en liten eller ingen skillnad

¹ www.antagning.se

mellan låg- och högpresterande när det gäller användande av olika strategier före och under provet.

Eftersom provet är frivilligt och intresset för provet varierar med kohorternas storlek, antalet platser i högskolan och hur situationen ser ut på arbetsmarknaden, så varierar antalet provtagare både mellan provtillfällen och över tid. Antalet provtagare ökar också i perioder när det skett reformer som påverkat gymnasieskolans bedömning och betygssystem, eller det av andra skäl finns många provtagare som känner att de behöver en möjlighet att förbättra sina möjligheter att konkurrera om attraktiva studieplatser. Detta påverkar inte bara antalet provtagare utan också i viss mån hur provtagargruppen är sammansatt. Eftersom provtagargruppen förändras över tid är det viktigt att regelbundet följa upp provet, för att kunna studera vilka som tar provet och hur de presterar. Det är känt att det finns gruppskillnader mellan provtagare som har att göra med deras bakgrund och tidigare utbildning och prestationer, men ambitionen är att provet inte ska ge fördelar åt grupper av provtagare eller på något sätt fungera olika för olika grupper. Detta är en svår uppgift eftersom kunskapsskillnader ska visas genom provet samtidigt som individers bakgrund och utbildningsframgång ofta är sammankopplat. Uppföljningar av provet och hur det fungerar för provtagare med olika bakgrund har gjorts årligen sedan provet infördes, den senaste av Lyrén (2019).

Syftet med denna rapport är att beskriva provtagargruppen och hur de presterade på provet våren och hösten 2021, samt att göra jämförelser med provtagargrupper och deras prestationer tidigare år. För att ge läsare som inte är helt insatta i högskoleprovets bakgrund och egenskaper en förståelse för vad provet förväntas göra och hur provet är utformat följer först ett avsnitt som beskriver provets historia och utveckling över tid. Därefter redovisas en beskrivning av hur provet ser ut idag. I avsnitten därefter redovisas och diskuteras statistik från de prov som administrerades 2021; vilka som tog provet under våren och hösten och hur de presterade. Rapporten avslutas med en sammanfattande diskussion av hur provet fungerar och ger förslag på inriktningar för vidare forskning.

Högskoleprovets utformning och användning över tid

Högskoleprovet har en lång historia i det svenska utbildningssystemet, och det har använts som urvalsinstrument till högre utbildning i 45 år, räknat till de fram till de högskoleprov som administrerades under 2022. Det svenska högskoleprovet har dock ett något annorlunda syfte i urvalet än liknande prov i andra länder. Urvalsproven är där i regel obligatoriska till de utbildningar det används för och kombineras ofta med betyg från gymnasieskolan eller motsvarande (Wikström, 2008). Högskoleprovet infördes som ett alternativ till gymnasiebetygen i urvalet till högre utbildning, med syftet att erbjuda en alternativ väg in i högskolan. Detta förväntades i förlängningen leda till en breddad rekrytering av personer med en icke-traditionell studiebakgrund. Möjligheten att söka till högskolan genom ett provresultat gavs inledningsvis till personer som varit i yrkeslivet och som inte alltid hade gymnasieutbildning eller de betyg som krävdes för att kunna konkurrera om attraktiva platser. De förväntades ha skaffat sig kunskaper och erfarenheter på annat sätt än genom traditionell förberedande gymnasieutbildning. När provet infördes erbjöds det därför enbart till personer som var minst 25 år gamla och som hade minst fyra års arbetslivserfarenhet. De fick en egen kvotgrupp i antagningen till högskolan, där de rangordnades efter sina högskoleprovsresultat. För en utförlig beskrivning av provets historia och utveckling se exempelvis Wedman (2017).

År 1991 trädde nya regler för antagning till universitets- och högskolestudier i kraft. Möjligheten att ta högskoleprovet öppnades för alla, något som gäller än idag. I praktiken innebär detta att den som har avgångsbetyg från gymnasieskolan, vilket gäller huvuddelen av de sökande eftersom gymnasiebetyg krävs för behörighet till högskolestudier, och som också har tagit provet kan ställa sig i två "köer" – en för betygsurval och en för provurval. Den sökande placeras således i två så kallade kvotgrupper, och väljs från den grupp där han eller hon hamnat bäst till i kön. Detta gör att den sökande inte har något att förlora på att ta provet, om betygsmedelvärdet ger en högre rangordning i den kvotgruppen kommer den sökande i första hand att antas från den gruppen, och tvärtom. Om en person har flera giltiga högskoleprovsresultat är det det bästa resultatet som räknas. Giltighetstiden var länge 5 år, men sedan 2020 är giltighetstiden förlängd till 8 år.

Genom de nya reglerna 1991 fick alltså provet en ännu viktigare roll i antagningssystemet. Detta visades i antalet provtagare före och efter regeländringarna: Under hela 1980-talet togs högskoleprovet av cirka 10 000 personer varje år, med tre femtedelar på våren och två femtedelar på hösten.

Efter att provet öppnats för alla ökade antalet provtagare avsevärt. Under 1990-talet togs provet av mellan 130 000 och 145 000 personer varje år, fortfarande med en liknande fördelning mellan vår och höst. Därefter minskade antalet provtagare och var som lägst år 2007, då provet genomfördes av totalt sett ungefär 65 000 personer under året. 2018 togs provet av nästan 102 000 provtagare, vilket var cirka 9 100 färre än året innan. 2019 minskade antalet provtagare med ytterligare 5 000, då provet genomfördes av drygt 97 000 provtagare. 2020 var ett avvikande år på flera sätt. Dels ställdes vårens prov in på grund av covid-pandemin, dels gavs höstprovet det året med strikta restriktioner och ett maxtak på antal deltagande för att minska risken för smittspridning, så den gruppen blev mycket liten. Totalt skrev 23 388 personer höstens prov 2020 (Wikström & Laukaityte, 2022). 2021 administrerades istället tre prov som ett sätt att minska risken för smittspridning genom färre provdeltagare per provtillfälle. Totalt 73 592 personer skrev provet under 2021. Det var färre än tidigare "normalår", det vill säga innan covid-pandemin, men man bör också beakta att 2021 var ett så kallat pandemiår med särskilda omständigheter. Provet hade en nedre åldersgräns om 19 år, som tillfälligt införts på grund av pandemin, samt ett övre tak om 35000 skrivande per tillfälle (SOU 2021:72), utöver andra typer av restriktioner i samhället. Det bör också nämnas att det i statistiken över åren inte bara ingår unika personer i provtagargrupperna eftersom ett relativt stort antal personer upprepar provet. Upprepat provdeltagande diskuteras senare i denna rapport. Men sammantaget kan man konstatera att ett mycket stort antal personer skrivit provet över åren, och att en stor andel av de sökande till högre utbildning har tagit högskoleprovet någon gång.

De förändringar i antalet genomförda prov som tas och som observerats över tid, och som inte kan kopplas till pandemirestriktioner och liknande, beror troligtvis på läget på arbetsmarknaden, konkurrensen till högskoleplatserna, och storleken på årskullarna. De flesta av provdeltagarna är omkring 20 år gamla, och storleken på kohorterna i denna åldersgrupp har därför stor betydelse. Förändringar i betygssystem och den osäkerhet som sådana för med sig antas också ha betydelse, där en uppgång i provtagande kan ses i samband med betygsreformer.

I denna rapport beskrivs de tre prov som administrerades 2021, provtagargrupperna som skrev proven detta år och hur de presterade. Först ges dock en bakgrundsbeskrivning av Högskoleprovet och hur det har förändrats över tid.

Provets utformning och innehåll

Högskoleprovet är standardiserat vad gäller utformning, delprov och typ av uppgifter. Dock är varje prov unikt: Varje gång ett högskoleprov administrerats publiceras såväl uppgifter som facit, och varje gång ett nytt prov erbjuds så består det av nya uppgifter. Det är förstås kostsamt att ständigt utveckla nytt provmaterial som sedan inte återanvänds, men detta har att göra med provets stora betydelse och att full transparens eftersträvas så att provtagare i efterhand ska kunna ta del av uppgifterna på provet, provets facit och den egna prestationen. Anledningen till att varje nytt prov är oförändrat vad gäller utformning, de delprov som det innehåller och de kunskaper och färdigheter som de ska mäta, är att uppnå jämförbarhet med tidigare prov. Detta gäller såväl vad provet mäter som hur svårt det är. Detta är mycket svårt att erhålla med den exakthet som krävs, så därför kan variationer i svårighet som uppstår korrigeras genom den ekvivalering som sker och överföringen av råpoäng till normerad poäng. Proceduren beskrivs i denna rapport, med detaljerad information om normeringen av proven som administrerades 2021.

Provet har dock inte alltid sett likadant ut. Historiskt sett har några större förändringar vad gäller delprov och innehåll genomförts. Dessa förändringar har beskrivits av exempelvis Henrysson (1994); Henrysson och Wedman (1995); Wedman (2017) samt Lyrén, & Ögren (2013). Den senaste större förändringen av provet skedde 2011. Då infördes nya delprov, och antalet kvantitativa uppgifter ökades så att det blev lika många kvantitativt inriktade uppgifter som verbalt inriktade sådana. Anledningen till revideringen var framför allt att göra det möjligt att redovisa resultat för provets verbala och kvantitativa delar separat på en standardiserad skala (så kallad normerad poäng), inte bara för totalresultatet som fram till dess varit fallet. Bakgrunden till förändringen av provets utformning var att provets innehållsliga relevans för vissa utbildningar hade ifrågasatts. Utbildningar med en teknisk och matematisk inriktning önskade en större betoning på provets matematiska del, och utbildningar som inte hade en matematisk inriktning hade ett större intresse för informationen från provets verbala delar.

Hösten 2011 ökades således antalet kvantitativa uppgifter i provet från 42 till 80. Uppgifterna fördelades över fyra delprov; NOG och DTK som funnits även tidigare, och två nya delprov som benämndes XYZ och KVA. Det totala antalet verbala uppgifter förändrades inte, men däremot ersattes 20 ORD-uppgifter med uppgifter i det nya delprovet MEK, meningskomplettering (se utförligare beskrivning nedan). Sedan hösten 2011 innehåller provet därmed 80 verbala och 80 kvantitativa uppgifter, fördelade på vardera fyra delprov.

De kvantitativa delproven i dagens högskoleprov är:

- XYZ, som mäter förmågan att lösa matematiska problem (24 uppgifter),
- KVA, som mäter förmågan att göra kvantitativa jämförelser (20 uppgifter),
- NOG, som mäter förmågan att hantera matematiska och logiska problem (12 uppgifter), och
- DTK, som mäter förmågan att hämta och tolka information från grafiska beskrivningar (24 uppgifter).

De verbala delproven är:

- ORD, som mäter svensk ordförståelse (20 uppgifter)
- MEK, som mäter förmågan att förstå ord och begrepp (20 uppgifter),
- LÄS som mäter svensk läsförståelse (20 uppgifter), och
- ELF som mäter engelsk läsförståelse (20 uppgifter).

Den revidering av provet som gjordes 2011, med nya delprov, förändrad balans och fler uppgifter syftade till att förbättra provets prognosförmåga och möjliggöra en mer flexibel användning av provet för olika utbildningar, det vill säga att resultat skulle kunna redovisas även separat för den kvantitativa och den verbala delen. Denna möjlighet har dock inte nyttjats i vidare utsträckning utöver viss försöksverksamhet i samband med antagning till ingenjörsutbildning som skett på senare tid. För att det skulle kunna nyttjas i större utsträckning krävs en ändring i högskoleförordningen.

I Tabell 1 nedan redovisas hur provets sammansättning har förändrats från den första provversionen till den nu gällande.

Tabell 1. Antal uppgifter per delprov i högskoleprovet sett över tid.

Delprov	1977-1979	1980-1991	1992-1995	1996- vt 2011	ht 2011-
ORD	30	30	30	40	20
NOG	20	20	20	22	12
LÄS	30	24	24	20	20
DTK	20	20	20	20	24
STUF	20	20	-	-	-
AO	30	30	30	-	-
ELF	-	-	24	20	20
XYZ	-	-	-	-	24
KVA	-	-	-	-	20
MEK	-	-	-	-	20
Totalt	150	144	148	122	160

Provgenomförandet

Som tidigare nämnts så administreras Högskoleprovet i normalfallet vid två tillfällen varje år; en gång på våren och en gång på hösten. Under 2021 gavs dock tre prov; två prov under våren (21:A1 och 21:A2) och ett på hösten (21:B). I övrigt skilde sig inte upplägget från det normala.

Provdagen är indelad i fem provpass; två pass med kvantitativa uppgifter och två med verbala uppgifter, samt ett femte provpass, ett så kallat utprövningspass, som innehåller antingen kvantitativa eller verbala uppgifter. I varje provpass ingår uppgifter från alla fyra kvantitativa eller verbala delprov. Provtagarna får själva disponera tiden för de fyra delproven inom varje provpass.

När det gäller utprövningspasset så får provtagarna information om att ett av passen är ett utprövningspass, men de får inte veta vilket det är. Tanken är att de på detta sätt besvarar uppgifterna efter bästa förmåga även när det gäller utprövningsuppgifterna och att man därigenom får tillförlitlig information om hur uppgifterna faktiskt fungerar och hur svåra de är. Genom att låta ett tillräckligt stort antal provtagare besvara uppgifter som är under utveckling får provutvecklarna information om hur uppgifterna fungerar, och om de håller tillräckligt god kvalitet för att kunna ingå i framtida prov.

Uppgifterna i utprövningspasset redovisas inte i efterhand och räknas inte heller in i provresultatet.

Även om högskoleprovet har sett likadant ut i utformning och sammansättning sedan 2011 så har vissa förändringar skett som rör själva administrationen av provet. Efter att det uppmärksammats problem med organiserat fusk på provet så har olika insatser gjorts för att underlätta upptäckten av sådana och avskräcka provtagare från att fuska. Bland annat har delprovets ordningsföljd varit olika i olika provhäften och det har administrerats två versioner av den kvantitativa provdelen. 2021 skedde dock inget sådant, utan proven gavs i samma utförande till samtliga provdeltagare, undantaget utprövningsdelen som i vanlig ordning gavs i ett antal olika varianter.

Provtagargruppen 2021

Under 2021 gavs högskoleprovet vid tre tillfällen: den 13 mars, den 08 maj och den 24 oktober. Vid provtillfället i mars togs provet av 21 871 personer, i maj av 23 556 personer och i oktober av 28 165 personer. Eftersom provet kan tas flera gånger är provtagarna färre än de 73 592 prov som administrerades. För att kunna jämföra provtagargrupperna vid dessa provtillfällen och även med föregående års genomförda prov återges i Tabell 2 provtagarnas procentuella fördelning med avseende på kön, åldersgrupp och utbildningsnivå. Provtillfällen på våren redovisas som tillfällen A1 och A2, på hösten som B.

Statistik från tidigare år visar att provtagargruppen har förändrats något över tid, i synnerhet om man går längre tillbaka i tid. En stabil trend är att antalet provtagare är fler på våren än på hösten, även om skillnaden har minskat i jämförelse med 80- och 90-talet. Andelen kvinnor som genomför provet har alltid varit större än andelen män, med undantag för provtillfället våren 2012 då andelen kvinnor och andelen män var ungefär lika stora.

Andelen provtagare som är 20 år eller yngre ökade successivt under många år under 90-talet för att därefter stabiliseras, men på senare år har den gruppen blivit allt större. Hösten 2019 utgjorde den åldersgruppen 64 procent av provtagargruppen. Denna grupp är vanligtvis större på hösten än på våren, och under 2019 var denna fördelning särskilt markant, med 58 procent på våren och 64 procent på hösten.

Tabell 2. Provtagarnas procentuella fördelning utifrån kön, ålder och utbildning.

År	17A+B	18A+B	19A+B	20B	21A1	21A2	21B
Kön							
Män	48	48	49	47	45	45	44
Kvinnor	52	52	52	53	55	55	56
Ålder							
≤ 20 år	57	60	61	69	51	52	45
21–24 år	24	23	22	13	30	30	30
25–29 år	11	10	10	7	11	11	13
30–39 år	6	6	5	7	6	6	9
≥ 40 år	2	2	2	4	2	2	3
Utbildning							
Grund/real-skola	2	2	2	2	2	2	2

År	17A+B	18A+B	19A+B	20B	21A1	21A2	21B
Folkhögskola	2	2	2	2	1	2	2
Gymnasium ≤ 2 år	3	3	3	4	3	3	5
Gymnasium ≥ 3 år	78	79	79	81	77	77	70
Högskola ≤ 120 hp	9	8	8	5	10	10	12
Högskola > 120 hp	4	5	4	4	4	4	6
Ej angivet	2	2	2	2	2	2	2
Totalt antal	111 100	101 924	97 009	23 288	21 871	23 556	28 165

När det gäller utbildningsbakgrund har majoriteten av provtagarna en tre- eller fyraårig gymnasieutbildning. (Detta har varit fallet sedan 1990-talet, vilket också var då gymnasieskolan reformerades och de 2-åriga gymnasieprogrammen togs bort.) I Tabell 3 nedan redovisas hur män respektive kvinnor är procentuellt fördelade på utbildningsbakgrund (högsta angivna utbildning) vid de fyra senaste provtillfällena.

Överlag är skillnaderna i gruppstorlek mellan män och kvinnor mycket små. Den största skillnaden under perioden 20B–21B räknat i procentenheter är 2 procentenheter i gruppen *Gymnasium ≥ 3 år* på provet 21A1.

Tabell 3. Män respektive kvinnor som deltog i högskoleproven 20B–19B, procentuellt fördelade efter högsta angivna utbildning.

Utbildning	20B	21A1	21A2	21B
	m/k	m/k	m/k	m/k
Grund/realskola	2/2	2/2	2/1	3/2
Folkhögskola	2/2	1/1	1/2	2/2
Gymnasium ≤ 2 år	4/4	4/3	3/3	4/5
Gymnasium ≥ 3 år	81/82	76/78	78/78	70/71
Högskola ≤ 120 hp	5/5	10/10	10/11	12/13
Högskola > 120 hp	4/4	4/4	4/4	7/6
Ej angivet	2/1	2/2	2/1	2/2

I Tabell 4 framgår hur män respektive kvinnor är procentuellt fördelade på olika åldersgrupper. Även här finns inga eller mycket små skillnader, och överstiger inte 2 procentenhet i någon grupp de senaste två åren.

Tabell 4. Män respektive kvinnor som deltog i högskoleproven 20B-21B, procentuellt fördelade på olika åldersgrupper.

Ålder	20B m/k	21A1 m/k	21A2 m/k	21B m/k
≤ 20 år	69/69	50/52	51/52	46/45
21–24 år	13/13	30/30	31/29	30/31
25–29 år	7/7	12/10	11/10	13/13
30–39 år	7/8	6/6	5/6	8/9
≥ 40 år	4/4	2/2	2/2	3/3

Resultat för olika grupper av provtagare

Män och kvinnor

I Tabell 5 visas hur samtliga som deltog i högskoleprovet 19A–21B presterade. Detta redovisas i poängmedelvärden för samtliga provtagare vid respektive tillfälle, samt för män och kvinnor separat. Provtagarna presterar generellt något bättre på den kvantitativa delen av provet än på den verbala delen av provet, med undantag för de prov som gavs på våren 2019 och hösten 2021 (19A och 21B) då det omvända gällde. Sett till hur många råpoäng provtagarna presterade på proven under perioden 19A–21B var totalpoängen lägst hösten 2020 (20B) och högst hösten 2018 (18B). Sådana skillnader kan bero på att provtagargruppernas förmåga varierar eller att provet var något lättare eller svårare. Fluktuationer i provets svårighetsgrad eller gruppens förmåga har dock ingen praktisk betydelse när ett provresultat används i urvalet, då provens svårighet justeras genom den så kallade normeringen. Proceduren för normeringen och utfallet från normeringen 2021 beskrivs senare i denna rapport.

Tabell 5. Poängmedelvärde (M) och standardavvikelse (s) på högskoleproven 19A–21B totalt för män respektive kvinnor, samt skillnaden mellan män och kvinnor i råpoäng (m-k) och i standardavvikelseenheter (d). Motsvarande värden anges även för kvantitativ respektive verbal del.

Provtillfälle	Antal uppgifter	Totalt		Män		Kvinnor	
		M	s	M	M	m-k	d
19A	160	89,4	24,4	94,1	84,7	9,3	0,38
19A, kvant	80	44,1	14,6	47,6	40,6	7,1	0,48
19A, verbal	80	45,3	13,2	46,5	44,2	2,3	0,17
19B	160	86,9	25,4	92,1	82,3	9,8	0,38
19B, kvant	80	43,7	14,6	47,6	40,3	7,3	0,50
19B, verbal	80	43,2	14,5	44,5	42,0	2,5	0,17
20B	160	85,0	25,4	91,0	79,7	11,3	0,44
20B, kvant	80	42,6	15,1	46,8	38,9	7,9	0,52
20B, verbal	80	42,4	14,1	44,2	40,8	3,4	0,24
21A1	160	88,9	27,3	95,0	83,8	11,2	0,41
21A1, kvant	80	44,8	16,0	49,0	41,3	7,7	0,48

Provtillfälle	Antal uppgifter	Totalt		Män	Kvinnor		
		M	s	M	M	m-k	d
21A1, verbal	80	44,1	14,5	46,0	42,5	3,5	0,24
21A2	160	89,4	26,4	95,1	84,7	10,4	0,39
21A2, kvant	80	44,9	15,8	49,0	41,5	7,5	0,48
21A2, verbal	80	44,5	14,1	46,0	43,2	2,8	0,20
21B	160	86,0	26,6	91,5	81,5	10,0	0,38
21B, kvant	80	41,2	15,5	45,4	37,7	7,7	0,50
21B, verbal	80	44,8	14,7	46,1	43,8	2,3	0,16

Som visas i tabell 5 ovan finns tydliga skillnader när det gäller hur män och kvinnor presterar på provet. Män presterar generellt sätt högre än kvinnor, och på provet som helhet är poängskillnaden omkring 10 poäng. Män presterar bättre på såväl den kvantitativa som den verbala delen av provet, även om skillnaden är mindre på den verbala delen. Vid jämförelse inom grupperna är män bättre på den kvantitativa delen än på den verbala, medan det motsatta gäller för kvinnor.

En mer detaljerad jämförelse visas i tabell 6 nedan. Tabellen visar att det är de kvantitativa delproven XYZ, KVA och DTK, och det verbala delprovet ELF som svarar för den största könsskillnaden. Av de prov som visas i tabellen (från 19A till 21B) visas ett liknande mönster hos delproven, men där proven från hösten 2019 uppvisade de högsta och de lägsta könsskillnaderna. Skillnaderna i råpoäng varierade då mellan -0,03 och 2,4, och skillnader i standardavvikelse (d) 0,01-0,57. Liksom året innan är det delprovet NOG som uppvisar de lägsta könsskillnaderna bland de kvantitativa proven. Såväl under våren som hösten 2019 skilde det i genomsnitt ca en råpoäng mellan män och kvinnor på det provet. De största könsskillnaderna bland de kvantitativa delproven visas på delproven XYZ och därefter KVA, där skillnaderna är två poäng eller mer för KVA och nästan två och en halv poäng för XYZ våren 2019 då skillnaderna var störst.

De verbala delproven uppvisar mindre könsskillnader än de kvantitativa delproven. Det är relativt små skillnader mellan män och kvinnor i resultaten på ORD, LÄS och MEK (d från 0,01 till 0,18), medan delprovet ELF ligger närmare de kvantitativa delproven med en könsskillnad på mellan 1,2 och 1,4 poäng 2019, och skillnad i standardavvikelse mellan 0,28 och 0,35, vilket är

något lägre än året innan. 2019 uppvisades också ett ovanligt resultat för ORD-provet, där d var lågt, som tidigare, men också negativt, det vill säga till kvinnornas fördel.

Tabell 6. Poängmedelvärde (M) och standardavvikelse (s) på de olika delproven 19A–21B för hela gruppen samt poängskillnad i råpoäng (m-k) och i standardavvikelseenheter (d) mellan män och kvinnor.

Delprov	19A		19B v1		19B v2		20B		21A1		21A2		21B	
	M (s)	m-k (d)	M (s)	m-k (d)	M (s)	m-k (d)	M (s)	m-k (d)	M (s)	m-k (d)	M (s)	m-k (d)	M (s)	m-k (d)
XYZ	13,6 (5,8)	2,2 (0,39)	13,8 (5,5)	2,4 (0,43)	13,5 (5,4)	2,4 (0,43)	12,5 (5,8)	2,3 (0,41)	13,5 (5,9)	2,4 (0,41)	13,0 (6,0)	2,5 (0,42)	12,1 (5,7)	2,3 (0,40)
KVA	11,3 (4,2)	2,0 (0,47)	11,2 (4,2)	2,1 (0,49)	10,8 (4,0)	2,3 (0,57)	10,5 (4,4)	2,1 (0,48)	11,08 (4,8)	2,3 (0,49)	10,8 (4,7)	2,1 (0,45)	10,1 (4,5)	2,0 (0,44)
NOG	6,6 (2,8)	1,0 (0,36)	6,7 (2,9)	1,0 (0,35)	6,5 (2,7)	0,9 (0,33)	6,2 (2,8)	1,2 (0,43)	6,3 (2,8)	1,0 (0,36)	6,7 (2,8)	0,9 (0,32)	6,3 (2,9)	1,2 (0,40)
DTK	12,7 (4,5)	1,8 (0,41)	12,4 (4,5)	1,7 (0,39)	12,6 (4,6)	1,9 (0,41)	13,4 (4,6)	2,2 (0,48)	13,8 (4,6)	1,9 (0,41)	14,4 (4,7)	2,0 (0,41)	12,7 (4,8)	2,3 (0,48)
ORD	11,1 (3,9)	0,4 (0,10)	11,0 (4,2)	-0,03 (-0,01)	10,7 (4,3)	0,1 (0,03)	11,1 (3,9)	0,2 (0,05)	11,2 (3,8)	0,7 (0,20)	10,9 (4,1)	0,3 (0,06)	11,7 (4,3)	-0,2 (-0,05)
LÄS	11,3 (3,9)	0,2 (0,05)	10,4 (3,9)	0,4 (0,11)	10,1 (3,9)	0,6 (0,14)	10,2 (4,1)	0,5 (0,11)	11,1 (4,1)	0,3 (0,07)	11,0 (4,0)	0,4 (0,09)	10,7 (4,0)	0,3 (0,08)
MEK	11,2 (3,9)	0,3 (0,07)	10,9 (4,6)	0,7 (0,15)	10,5 (4,7)	0,9 (0,18)	10,9 (4,2)	0,8 (0,19)	11,0 (4,2)	0,8 (0,19)	11,5 (4,0)	0,4 (0,11)	11,5 (4,4)	0,03 (0,01)
ELF	11,7 (4,0)	1,4 (0,35)	11,5 (4,1)	1,2 (0,30)	11,2 (4,1)	1,2 (0,28)	10,3 (4,4)	2,0 (0,45)	10,8 (4,6)	1,6 (0,35)	11,0 (4,3)	1,8 (0,41)	11,0 (4,6)	2,1 (0,47)

Utbildningsbakgrundens betydelse

Tidigare analyser av provtagares prestationer har visat på ett tämligen starkt samband mellan utbildningsbakgrund och vilket resultat de hade på provet (Lyrén & Laukaiyte, 2019). I Tabell 7 nedan redovisas poängmedelvärden för de som tog högskoleprovet våren och hösten 2021, indelade efter provtagarnas tidigare utbildning. Tabellen visar att det generellt är så att ju längre utbildning provtagarna har, desto högre provresultat.

Könsskillnaderna varierar något mellan grupperna, där provtagarna med folkhögskola uppvisar de lägsta gruppskillnaderna, och de som har 3 år eller mer av högskoleutbildning uppvisar de största skillnaderna. Dessa grupper är dock små.

Tabell 7. Poängmedelvärde (M) och standardavvikelse (s) på högskoleprovet 21A–21B för hela gruppen samt poängskillnad mellan män och kvinnor med olika utbildningsbakgrund (högsta angivna utbildning) för kvantitativ respektive verbal del samt för hela provet.

Prov	Kvantitativ del			Verbal del			Totalt		
Utbildning	M	s	m-k	M	s	m-k	M	s	m-k
21A1									
Grund/realskola	37,6	14,6	9,9	38,9	13,8	5,5	76,5	25,0	15,5
Folkhögskola	36,0	15,6	8,5	40,8	16,3	4,0	76,8	28,7	12,5
Gymn ≤ 2 år	33,8	13,0	6,4	38,7	13,8	6,1	72,5	24,0	13,4
Gymn ≥ 3 år	44,9	15,8	8,3	43,1	13,7	4,0	88,0	26,5	11,3
Högskola ≤ 120 hp	49,4	15,8	7,5	52,5	13,7	3,5	101,9	25,7	11,0
Högskola > 120 hp	37,6	16,2	9,0	55,3	16,3	2,8	104,7	28,5	11,8
Totalt	44,8	16,0	7,7	44,1	14,5	3,5	88,9	27,3	11,2
21A2									
Grund/realskola	38,7	15,1	9,1	39,0	13,7	5,0	77,7	25,8	13,1
Folkhögskola	36,1	13,9	5,6	42,5	15,9	3,2	78,6	25,5	8,8
Gymn ≤ 2 år	34,0	12,1	6,2	39,3	13,9	4,6	73,3	23,0	9,8
Gymn ≥ 3 år	45,0	15,7	7,3	43,4	13,4	2,9	88,4	24,7	10,3
Högskola ≤ 120 hp	49,2	15,5	7,2	52,6	13,2	2,0	101,9	24,7	9,2

Högskola > 120 hp	48,0	15,7	8,8	54,9	15,8	5,9	102,9	27,8	13,7
<i>Totalt</i>	44,9	15,8	7,5	44,5	14,1	2,8	89,4	26,4	10,4
21B									
Grund/realskola	35,1	14,2	8,8	40,1	14,4	4,9	75,2	24,9	13,8
Folkhögskola	34,2	13,6	4,6	43,4	15,9	0,8	77,6	25,9	4,4
Gymn ≤ 2 år	31,3	11,9	7,8	39,3	14,2	5,2	70,6	22,8	12,0
Gymn ≥ 3 år	41,0	15,2	8,3	43,1	13,6	2,3	84,0	25,3	9,6
Högskola ≤ 120 hp	46,0	15,4	7,2	53,0	13,7	2,0	99,0	25,1	9,3
Högskola > 120 hp	46,6	15,8	8,4	57,1	16,1	4,3	103,7	28,3	12,8
<i>Totalt</i>	41,2	15,5	7,7	44,8	14,7	2,3	86,0	26,6	10,0

Det är inte enbart utbildningens längd, utan typen av utbildning som har ett tydligt samband med provresultatet. Av Tabell 2 framgick att den allra största gruppen består av provtagare som har en tre- eller fyraårig gymnasieutbildning (cirka 80 procent). Eftersom det finns flera olika tre- eller fyraåriga gymnasieutbildningar kan det vara relevant att göra ytterligare uppdelningar av denna grupp. I Tabell 8 visas resultaten för olika utbildningsinriktningar för de provtagare som avslutat treårig gymnasieutbildning.

Tabell 8. Poängmedelvärde (M) på högskoleprovet 21A och 21B för män respektive kvinnor med avslutad treårig gymnasieutbildning uppdelade efter gymnasieinriktning.

Prov	H		S		E		N		T	
	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv
21A1										
Antal	15	105	825	1450	934	957	1020	1304	832	177
Kvant	41,4	32,6	40,3	34,0	44,1	37,7	57,0	50,0	51,9	48,5
Verb	44,9	42,0	45,6	40,3	42,8	39,0	49,3	45,9	45,4	42,6
Tot	86,3	74,5	85,9	74,2	86,9	76,7	106,3	96,4	97,3	91,0
21A2										
Antal	21	80	893	1540	1125	990	1061	1324	860	208
Kvant	45,1	33,1	40,3	34,7	44,1	37,7	56,4	50,5	49,2	49,0

Verb	47,4	44,0	44,7	41,4	43,6	40,5	48,9	45,7	44,4	44,6
Tot	92,5	77,1	85,0	76,1	87,7	78,1	105,3	96,1	93,6	93,6

21B

Antal	33	128	1539	2908	2054	1976	2098	2860	1571	406
Kvant	35,0	29,8	38,3	31,8	42,8	35,9	55,2	48,7	48,3	45,5
Verb	45,3	43,8	44,3	41,0	42,8	40,5	47,7	45,8	43,7	44,0
Tot	80,3	73,7	82,6	72,9	85,6	76,4	102,9	94,4	92,1	89,5

Provtagare som gått en naturvetenskaplig utbildning har högst totalresultat, följt av provtagare med en teknisk utbildning. Som tabellen visar så varierade resultaten något bland de med humanistisk, ekonomisk och samhällsvetenskaplig utbildning detta år. Denna ordning, i synnerhet att provdeltagare med en naturvetenskaplig utbildning presterar högst, har gällt alltsedan provet började användas 1977 och tycks inte påverkas av förändringar av vare sig provet eller gymnasieskolan.

Vad gäller skillnaderna mellan kvinnor och män kan konstateras att även inom gymnasieutbildningar/inriktningar har kvinnorna genomgående lägre resultat än männen. Kvinnor från naturvetenskaplig utbildning har dock betydligt högre resultat än män från övriga gymnasieutbildningar. Sammanfattningsvis kan man säga att resultatskillnaderna mellan gymnasieutbildningar är betydligt större än skillnaderna mellan kvinnor och män.

Ålder

En annan bakgrundsvariabel av betydelse för provprestationen är ålder. Eftersom provet används för urval till högre utbildning är personer som relativt nyligen avslutat sina gymnasiestudier och som ännu inte påbörjat högre utbildning överrepresenterade. I Tabell 9 nedan redovisas olika åldersgruppers totalresultat på de prov som gavs 2021 men även för de kvantitativa respektive verbala delarna separat.

Tabell 9. Poängmedelvärde (M) och standardavvikelse (s) på högskoleprovet 21A–21B för hela gruppen samt poängskillnad mellan män och kvinnor i olika åldersgrupper för kvantitativ respektive verbal del samt för hela provet.

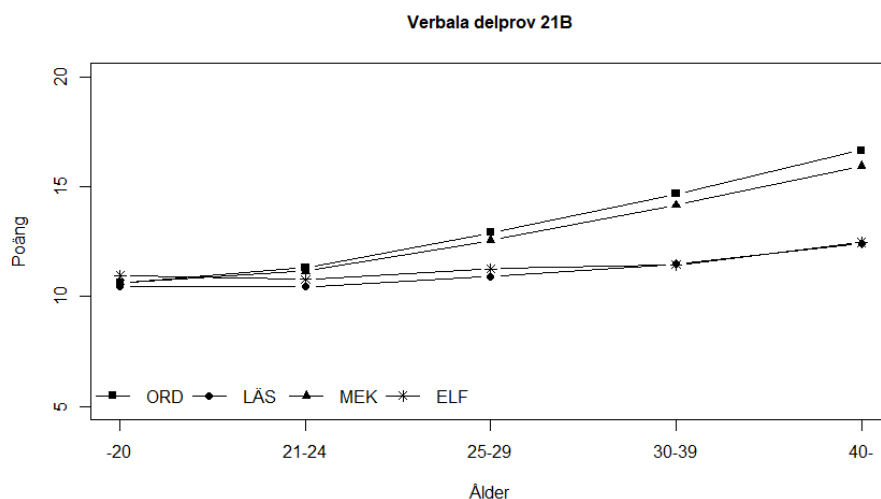
Prov	Kvantitativ del			Verbal del			Totalt		
Ålder	M	s	m-k	M	s	m-k	M	s	m-k
21A1									
≤ 20 år	47,2	15,7	7,8	43,1	13,6	2,9	90,3	26,6	10,7
21-24 år	43,3	15,8	7,3	43,3	14,4	3,3	86,6	27,4	10,7
25-29 år	41,2	16,0	7,2	46,4	14,9	4,3	87,7	28,1	11,5
30-39 år	39,3	15,4	10,2	49,6	16,3	7,7	88,9	28,8	17,9
≥ 40 år	41,7	15,5	8,5	55,0	17,5	5,0	96,6	30,0	13,6
21A2									
≤ 20 år	47,2	15,9	8,3	43,1	13,3	2,5	90,3	26,3	10,9
21-24 år	43,7	15,4	6,3	43,5	13,9	2,1	87,5	26,1	8,3
25-29 år	41,1	15,1	7,3	47,3	14,5	4,6	88,4	26,5	11,9
30-39 år	39,4	14,4	7,8	51,5	15,9	5,7	90,9	27,1	13,4
≥ 40 år	40,8	15,4	10,0	58,2	14,4	5,2	100,0	26,7	15,2
21B									
≤ 20 år	45,8	14,4	7,7	41,1	13,3	2,0	86,9	24,8	9,7
21-24 år	40,8	14,2	5,4	43,4	14,4	1,2	84,2	25,7	6,6
25-29 år	38,8	13,9	7,0	47,8	15,2	4,3	86,6	26,2	11,3
30-39 år	38,3	13,8	8,8	53,0	16,0	7,3	91,3	26,8	16,1
≥ 40 år	41,7	16,2	9,0	55,7	16,9	7,4	96,3	29,9	16,4

Den genomsnittliga provpoängen för provet som helhet är relativt jämn för flera av åldersgrupperna. De äldsta provtagarna är den grupp som presterar bäst. När man tittar på provdelarna separat blir det dock tydligt att provtagarna inom de olika åldersgrupperna har olika styrkor. Den äldsta gruppen presterar i särklass bäst på den verbala delen av provet, medan den yngsta gruppen presterar bäst på den kvantitativa delen. Dock är övertaget hos den äldsta gruppen större, vilket avspeglas i totalresultatet.

Detta mönster har varit relativt stabilt under många år, men med vissa avvikelser. Under provets tidiga år hade de yngsta och de äldsta provtagarna de lägsta provresultaten. Sedan 1996, när provets sammansättning genomgick relativt stora förändringar, ändrades detta till att de äldsta provtagarna hade det högsta genomsnittliga provresultatet. Detta beror troligen på att delprovet ORD utökades med 10 uppgifter, och eftersom vokabulär i regel utvecklas över tid, betyder det att ju högre ålder desto högre genomsnittligt resultat på det delprovet. Men även efter den senaste förändringen hösten 2011, där ordprovet fick färre uppgifter till förmån för andra delprov, har de äldsta provtagarna det högsta genomsnittliga resultatet på den verbala delen i provet, liksom för provet i helhet. Man bör dock komma ihåg att den äldsta gruppen provtagare är en mycket liten grupp, endast två-tre procent av provtagargruppen.

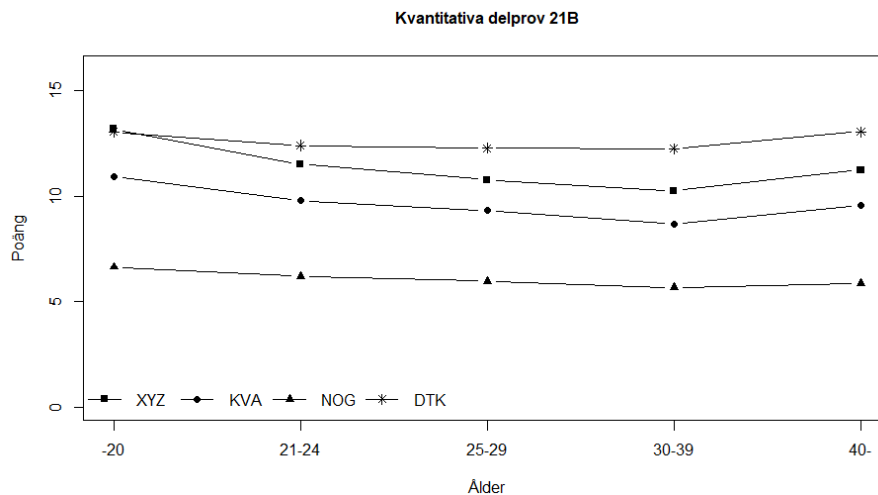
Detta betyder att den verbala delen av provet får ett stort genomslag till fördel för äldre provtagare. När det gäller den kvantitativa delen så har den yngsta gruppen alltså det högsta genomsnittliga resultatet. Skillnaden i resultat mellan åldersgrupperna är betydligt mindre på den kvantitativa delen än vad den är på den verbala delen.

Prestationerna över åldersgrupperna ser liknande ut för både vårens och höstens prov. I Figur 1 och 2 visas grafiskt hur de olika åldersgrupperna presterade på de olika delproven hösten 2021. Det är tydligt att delproven ORD och MEK har ett starkt positivt samband med ålder, dvs. ju äldre provtagaren är, desto högre resultat, medan delproven LÄS och ELF uppvisar ett svagare samband med ålder. Det höga resultatet på ORD och MEK kan förklaras med att en persons ordförråd och ordförståelse utvecklas mer över tid än andra kunskaper och förmågor.

Figur 1. Genomsnittligt provresultat på de olika verbala delproven hösten 2019 för provtagare i olika åldersgrupper.

Delproven NOG och DTK uppvisar inga tydliga samband mellan resultat och ålder. Däremot presterar den yngsta gruppen provtagare, det vill säga de som fortfarande finns inom gymnasieskolan eller nyss lämnat den, bättre än äldre provdeltagare på delproven XYZ och KVA som och som presterar bäst på dessa två delprov. Detta kan förklaras med att XYZ och KVA kräver kunskaper i matematik som motsvaras av grundläggande gymnasiekunskaper i matematik, kunskaper som försvagas över tid om de inte praktiseras.

Figur 2. Genomsnittligt provresultat på de olika kvantitativa delproven hösten 2021 för provtagare i olika åldersgrupper.

Social bakgrund

Provtagarnas socioekonomiska bakgrund ingår inte i den bakgrundsinformation som insamlas i samband med provgenomförandet. Av detta skäl kan inte regelbundna analyser av den socioekonomiska bakgrundens betydelse göras på samma sätt som för kön, utbildning och ålder. Det har genomförts särskilda studier av detta tidigare, men resultaten är inte entydiga. En studie av Stage (2005) visade på en tydlig skillnad i provresultat när provtagare med olika social bakgrund jämfördes, medan en studie av Wikström och Wikström (2017) visade på relativt små skillnader, när de även kontrollerade för andra bakgrundsvariabler. Detta antyder provtagargrupperna vid de olika tillfällena inte är helt jämförbara, vilket är en effekt av att det sker en självselektion till provet.

Innan det reviderade provet gavs för första gången 2011 hade ett flertal utprovningar genomförts för att försäkra att förändringarna inte skulle leda till oönskade gruppskillnader med avseende på kön, ålder och utbildning. För detta syfte inhämtades registerdata med bakgrundsinformation från SCB. Efter att dessa data analyserats var slutsatsen att det nya provet sannolikt inte skulle fungera på olika sätt för dessa grupper (Stage & Ögren, 2010). Möjligen var detta ett korrekt antagande, men strikta jämförelser med tidigare prov var inte möjlig på grund av att den typ av bakgrundsinformation som inhämtats från tidigare och senare administrationer av provet skilde sig åt, och det också fanns anledning att tro att provtagargrupperna inte var helt jämförbara över tid.

När det gäller betydelsen av provtagarnas bakgrund så skedde en ny utvärdering ett par år senare, där reguljära prov som administrerades hösten 2011 och våren 2012 studerades. Dessa var de första två proven med den nya sammansättningen. Bakgrundsinformationen om provtagarna hade även denna gång hämtats från SCB. Den tidigare socialgruppsindelningen var inte längre möjlig, utan istället användes föräldrars utbildningsnivå som indikator på social bakgrund. Studien visade att föräldrarnas utbildningsnivå har stor betydelse för resultatet på såväl den kvantitativa som den verbala delen av högskoleprovet (Lyrén & Ögren, 2013). Mot bakgrund av den problematik som beskrevs ovan var det återigen svårt att göra jämförelser med tidigare prov.

Normeringen av provet

Högskoleprovet administreras två gånger per år. Varje prov ska vara så lika tidigare prov som möjligt, men bestå av nya uppgifter. Det är givetvis kostsamt att inte kunna ge ett prov flera gånger men anledningen är att möjliggöra full transparens. Det är samtidigt av stor vikt att provresultat är jämförbara med varandra eftersom resultat från olika prov används i urvalet till högre utbildning, och därför måste ett rigoröst arbete göras både när det gäller konstruktionen av provet och i efterarbetet så att provresultat verkligen är helt jämförbara. En sökande ska inte ha en för- eller nackdel av att ha gjort provet vid ett visst tillfälle.

Prov som är jämförbara vad gäller innehåll och svårighet på ett sådant sätt att de kan anses vara utbytbara med varandra benämns *parallella*. Ambitionen med högskoleprovet är att de provversioner som ges vid olika provtillfällen ska vara parallella. För att ge förutsättningar för parallellitet krävs ett systematiskt och rigoröst arbete när det gäller utveckling, utprovning och urval av nya uppgifter för varje nytt prov. I utvecklingen av delproven krävs att varje delprov anpassas till en modell för hur provet ska se ut med avseende på kognitiv nivå, innehållskategorier, uppgiftsformat, informationsmängd, ämnesområden, figurtyp och lösningsprocedur, samt att enskilda uppgifter och därmed hela delprovet har kända definierade svårighetsnivåer, att varje uppgift ska diskriminera (skilja mellan personer som har/inte har den efterfrågade kunskapen) på ett tillfredsställande sätt.

Men även om det genom ett rigoröst arbete och skickliga provkonstruktörer är möjligt att konstruera prov som är relativt lika varandra när det gäller vad de mäter och hur svåra de är, så är det i princip omöjligt att uppnå den exakthet som krävs för att resultat ska vara helt jämförbara på den nivå som krävs för högskoleprovet. För detta måste vissa justeringar ske. Dessa måste vara baserade på empiriskt insamlad information som analyseras i ett flertal avseenden. I högskoleprovets fall går det till så att resultatet från provet förs över till en standardiserad skala, med justeringar för skillnader i svårighet hos proven så att provresultat kan jämföras på samma skala. När resultat korrigeras statistiskt på detta sätt kallas det för *ekvivalering*. I högskoleprovets fall är ekvivaleringen en del av *normeringen*, vilket är den procedur som fastställer relationen mellan råpoäng (antal rätta svar) och normerad poäng, som i högskoleprovets fall sträcker sig på en skala från 0.0 till 2.0.

Transformeringen av råpoäng till normerad poäng har alltså som främsta syfte att resultaten skall vara jämförbara från ett provtillfälle till ett annat. Det ska, som tidigare nämndes, vara lika lätt eller svårt att erhålla en viss

normerad poäng vid ett provtillfälle som ett annat, oavsett om sammansättningen av provtagargruppen eller om provens svårighetsgrad skiljer sig åt. Eftersom resultaten är giltiga i åtta år måste den normerade poängen vara jämförbar över 16 provtillfällen, vilket innebär att normeringen av högskoleprovet är en mycket grannlaga uppgift. Sedan provet förändrades 2011, och den verbala och den kvantitativa delen av provet blev lika stora i antal uppgifter, normeras den kvantitativa och den verbala delen av provet var för sig eftersom de ska ha lika stor vikt. Detta innebär att provtagarna får två separata normerade poäng. Medelvärde av dessa två poäng används sedan för att rangordna de sökande till högskoleplatserna. I följande avsnitt beskrivs hur normeringen av högskoleprovet går till i praktiken.

Tillvägagångssätt

För att fastställa de olika poänggränserna för den normerade poängen sker en sammanvägning av olika jämförelser, som går till enligt följande: Först jämförs provtagarnas poäng från olika provtillfällen och information från uppgifter som har liknande egenskaper. Detta tillvägagångssätt kallas vanligtvis för en ankarprovsdesign. Därefter studeras information från så kallade referensgrupper. Referensgrupperna består av ett urval av provtagare från olika provtillfällen som förväntas vara jämförbara (se nedan). Syftet med detta är att hantera problemet med att provtagarna skiljer sig åt mellan tillfällen som kan göra det svårt att studera skillnader hos provet. Denna så kallade *likagrupsdesign* har använts så länge provet har funnits, även om referensgrupperna justerats något över tid.

Den första referensgruppen, Referenspopulation I, väljs ut via ett stratifierat urval så att fördelningen av kön, ålder och utbildning alltid är densamma. Denna grupp består av 20 000 provtagare. Den andra referensgruppen, Referenspopulation II, utgörs av de provtagare som går eller har gått ett treårigt gymnasieprogram och som vid höstens prov är mellan 18 och 20 år gamla och vid vårens prov är mellan 19 och 21 år gamla.

Både ankarprovsekvivaleringen och likagruppsekvivaleringarna görs på respektive provdel, och den slutliga normerade poängen erhålls därefter genom att beräkna medelvärdet av den normerade poängen på den kvantitativa och den verbala delen. Den normerade poängen är på en skala från 0.0 till 2.0 för de två provdelarna, och följaktligen 0.00–2.00 även för den totala normerade poängen.

Nedan beskrivs hur normeringen av provet genomfördes 2019 och hur provtagargrupperna presterade vid vår- och höstadministrationen av provet, både när det gällde totalresultatet och på de två provdelarna.

Normeringen av den kvantitativa delen 2021

Totalpopulationen

Vid vårens första provtillfälle, i mars månad, var medelvärdet på den kvantitativa delen av högskoleprovet $M_{\text{tot}}=44,8$ för totalgruppen, med standardavvikelsen $S=16,0$. Medelvärdet för männen var $M_{\text{m}}=49,0$ och för kvinnorna $M_{\text{k}}=41,3$. Jämfört med provet våren 2019 (2020 års vårprov uteblev) var medelvärdet 0,7 poäng högre. Skillnaden mellan män och kvinnor var 0,7 poäng större och spridningen var 1,4 poäng större jämfört med våren 2019.

Vid vårens andra provtillfälle (maj månad) var medelvärdet på den kvantitativa delen av högskoleprovet $M_{\text{tot}}=44,9$ för totalgruppen, med standardavvikelsen $S=15,8$. Medelvärdet för männen var $M_{\text{m}}=49,0$ och för kvinnorna $M_{\text{k}}=41,5$. Medelvärdet var 0,8 poäng högre jämfört med provet våren 2019 och 0,1 poäng högre än på marsprovet. Skillnaden mellan män och kvinnor var 0,5 poäng större och spridningen var 1,2 poäng större jämfört med våren 2019.

Vid höstens provtillfälle var medelvärdet $M_{\text{tot}}=41,2$ för totalgruppen, med standardavvikelsen $S=15,5$. För männen var medelvärdet $M_{\text{m}}=45,4$ och för kvinnorna $M_{\text{k}}=37,7$. Jämfört med provet ett år tidigare, dvs. hösten 2020, var medelvärdet 1,4 poäng lägre, och skillnaden mellan män och kvinnor på den kvantitativa delen var 0,2 poäng mindre, med en 0,4 poäng större spridning.

Referenspopulation I

Som nämndes ovan så består referenspopulation I av ett stratifierat urval av 20 000 provtagare, som baseras på kön, ålder och utbildning.

Vid första vårens provtillfälle, som ägde rum i mars, var medelvärdet för referenspopulation I $M_{\text{I}}=46,1$, med standardavvikelsen $S=15,9$. Medelvärdet för männen var $M_{\text{Im}}=50,2$ och för kvinnorna $M_{\text{Ik}}=42,2$. Medelvärdet var 2,1 poäng högre jämfört med provet som genomfördes våren 2019. Skillnaden mellan män och kvinnor var 0,4 poäng större, med en 1,3 poäng större spridning.

Vid vårens andra provtillfälle, som ägde rum i maj, var medelvärdet för referenspopulation I $M_{\text{I}}=46,2$, med standardavvikelsen var $S=15,9$. Medelvärdet för männen var $M_{\text{Im}}=50,3$ och för kvinnorna $M_{\text{Ik}}=42,4$. Statistiskt sett var båda vårens prov likvärdiga.

Vid höstens provtillfälle var medelvärdet för referenspopulation I $M_{\text{I}}=42,7$, med standardavvikelsen $S=15,6$. Medelvärdet för männen var $M_{\text{Im}}=47,1$ och

för kvinnorna $M_{Ik}=38,8$. Jämfört med det prov som genomfördes året innan, det vill säga hösten 2020, var medelvärdet 0,1 poäng lägre, skillnaden mellan män och kvinnor var 0,2 poäng större och spridningen var 0,5 poäng större.

Referenspopulation II

Referenspopulation II består av provtagare som vid höstens prov är mellan 18 och 20 år gamla och vid vårens prov är mellan 19 och 21 år gamla och som går eller har gått ett treårigt gymnasieprogram.

Vid det första provtillfället under våren (mars månad) var medelvärdet för referenspopulation II $M_{II}=47,1$, med standardavvikelsen $S=15,5$. För män var medelvärdet $M_{II\text{m}}=51,5$ och för kvinnor $M_{II\text{k}}=43,7$. Jämfört med våren 2019 var medelvärdet 1,7 poäng högre, skillnaden mellan män och kvinnor var 0,2 poäng större och spridningen var 1,1 poäng större.

Vid det andra provtillfället under våren (maj månad) var medelvärdena för referenspopulation II liknade de som redovisades för marsprovtillfället. Det totala medelvärdet var $M_{II}=47,1$, med standardavvikelsen $S=15,6$. För män var medelvärdet $M_{II\text{m}}=51,4$ och för kvinnor $M_{II\text{k}}=43,5$. Jämfört med våren 2019 var medelvärdet 1,7 poäng högre, skillnaden mellan män och kvinnor 0,3 poäng större och spridningen 1,2 poäng större.

Vid höstens provtillfälle var medelvärdet för referenspopulation II $M_{II}=44,2$ med standardavvikelsen $S=15,2$. För män var medelvärdet $M_{II\text{m}}=48,3$ och för kvinnor $M_{II\text{k}}=40,9$. Jämfört med året innan, det vill säga hösten 2020, var medelvärdet 1,0 poäng lägre, skillnaden mellan män och kvinnor var 0,6 poäng mindre och spridningen 0,3 poäng större.

Normeringen av den verbala delen 2021

Totalpopulationen

Vid vårens första provtillfälle (mars månad) var medelvärdet för totalgruppen $M_{\text{tot}}=44,1$ med standardavvikelsen $S=14,5$. Medelvärdet för männen var $M_{\text{m}}=46,0$ och för kvinnorna $M_{\text{k}}=42,5$. Jämfört med provet våren 2019 var medelvärdet 1,3 poäng lägre. Skillnaden mellan män och kvinnor var 1,2 poäng större och spridningen var 1,3 poäng större.

Vid vårens andra provtillfälle (maj månad) var medelvärdet för totalgruppen $M_{\text{tot}}=44,5$, med standardavvikelsen $S=14,1$. Medelvärdet för männen var $M_{\text{m}}=46,0$ och för kvinnorna $M_{\text{k}}=43,2$. Jämfört med provet våren 2019 var medelvärdet 0,9 poäng lägre. Skillnaden mellan män och kvinnor var 0,5 poäng större och spridningen var 0,5 poäng större.

Vid höstens provtillfälle var medelvärdet för totalgruppen $M_{\text{tot}}=44,8$, med standardavvikelsen $S=14,7$. Medelvärdet för män var $M_m=46,1$ och för kvinnor $M_k=43,8$. Jämfört med provet hösten 2020 var medelvärdet 2,6 poäng högre. Skillnaden mellan män och kvinnor var 1,0 poäng lägre och spridningen var 0,6 poäng större än året innan.

Referenspopulation I

För referenspopulation I var medelvärdet vid provtillfället i mars $M_I=45,1$, med standardavvikelsen $S=14,4$. För männen var medelvärdet $M_{Im}=46,8$ och för kvinnorna $M_{Ik}=43,4$. Jämfört med våren 2019, var medelvärdet 0,9 poäng lägre, skillnaden mellan män och kvinnor var 1,1 poäng större och spridningen var 1,0 poäng större.

Vid provtillfället i maj var medelvärdet för referenspopulation I $M_I=45,5$, med standardavvikelsen $S=14,1$. Medelvärdet för männen var $M_{Im}=46,8$ och för kvinnorna $M_{Ik}=44,2$. Statistiskt sett var båda vårens prov likvärdiga.

Vid höstens provtillfälle var medelvärdet för referenspopulation I $M_I=45,2$ med standardavvikelsen $S=14,6$. För männen var medelvärdet $M_{Im}=46,3$ och för kvinnorna $M_{Ik}=44,2$. Jämfört med året innan, hösten 2020, var medelvärdet 2,1 poäng högre, skillnaden mellan män och kvinnor var 1,1 poäng större och spridningen var 0,5 poäng större.

Referenspopulation II

För referenspopulation II var medelvärdet på vårens första prov (mars månad) $M_{II}=43,2$, med standardavvikelsen $S=13,4$. För männen var medelvärdet $M_{IIm}=44,9$ och för kvinnorna $M_{IIk}=41,9$. Jämfört med våren 2019 var medelvärdet 0,7 poäng lägre, skillnaden mellan män och kvinnor var 0,9 poäng större och spridningen var 1,3 poäng större.

Vid vårens andra prov i maj var medelvärdet för referenspopulation II $M_{II}=43,2$, med standardavvikelsen $S=13,1$. För män var medelvärdet $M_{IIm}=44,5$ och för kvinnor $M_{IIk}=42,1$. Jämfört med våren 2019 var medelvärdet 0,7 poäng lägre, skillnaden mellan män och kvinnor var 0,3 poäng större och spridningen var 1,0 poäng större.

Vid höstens prov var medelvärdet för referenspopulation II $M_{II}=42,9$, med standardavvikelsen $S=13,0$. Männens medelvärde var $M_{IIm}=43,7$ och kvinnornas $M_{IIk}=42,1$. Jämfört med hösten 2020 var medelvärdet på provet 1,8 poäng högre, skillnaden mellan män och kvinnor var 1,0 poäng mindre medan spridningen var 0,4 poäng större.

Utfallet från normeringen

Som tidigare nämnts normeras den kvantitativa delen och den verbala delen av högskoleprovet var för sig eftersom de ska ha lika stor vikt. Varje provtagare erhåller därför en normerad poäng för den kvantitativa delen och en för den verbala delen samt ett medelvärde av dessa två. Det är medelvärdet av den kvantitativa och den verbala delen som utgör totalpoängen som används i antagningen.

När de prov som administrerades under 2021 konstruerades var målsättningen att den genomsnittliga svårighetsgraden (det så kallade p -värdet) på uppgifterna i varje prov skulle ligga i närheten av $p=0,55$. Detta skulle innebära att båda provdelarna skulle få en svårighetsgrad som låg nära tidigare prov. Utfallet visade att den genomsnittliga svårighetsgraden för uppgifterna i den kvantitativa delen blev $p=0,56$ för vårens prov och $p=0,51$ för höstens prov, och för den verbala delen $p=0,55$ och $p=0,56$ för vårens prov och $p=0,56$ för höstens prov.

När det gäller den normerade poängen så gav normeringen för vårens prov 2021 medelvärdet 0,92 (bägge vårproven) och standardavvikelsen 0,46 (marsprovet) och 0,47 (majprovet) för den kvantitativa delen. För den verbala delen var de normerade medelvärdena för det första provet 0,84 (mars) och 0,86 för det andra provet (maj), och med standardavvikelsen 0,44 för bägge proven. Hösten 2021 var medelvärdet 0,88 och standardavvikelsen 0,47 för den kvantitativa delen, och för den verbala delen var medelvärdet 0,85 och standardavvikelsen 0,45.

Våren 2021

Normeringen av den kvantitativa delen av högskoleprovet våren 2021 resulterade i att den normerade poängen 1.0 erhöles i intervallet 46-49 råpoäng för vårens första prov (marsprovet) och i intervallet 47-50 råpoäng för vårens andra prov (majprovet). För den normerade poängen 2.0 krävdes 76 råpoäng eller mer för båda vårens prov. På den kvantitativa delen av provet fick 198 provtagare (0,9 %) respektive 381 provtagare (1,6 %) den normerade poängen 2.0. De fullständiga normeringstabellerna för den kvantitativa delen våren 2021 återfinns i Bilaga 1a och 1b.

Normeringen av den verbala delen av högskoleprovet våren 2021 resulterade i att den normerade poängen 1.0 erhöles i intervallet 48-51 råpoäng för båda vårens prov. För den normerade poängen 2.0 krävdes 77 råpoäng eller mer i marsprovet och 75 råpoäng i majprovet. På den verbala delen fick 84 provtagare (0,4 %) den normerade poängen 2.0 på det första vårens provet och 183 provtagare (0,8 %) på det andra provet. De fullständiga

normeringstabellerna för den verbala delen våren 2021 återfinns i Bilaga 1c och 1d.

Vid provet i mars 2021 fick totalt 13 provtagare (0,1 %) den normerade poängen 2.00, 12 provtagare (0,1 %) fick den normerade poängen 1.95 och 153 provtagare (0,7 %) fick den normerade poängen 0.00. Vid provet i maj 2021 fick totalt 18 provtagare (0,1 %) den normerade poängen 2.00, 28 provtagare (0,1 %) fick den normerade poängen 1.95 och 135 provtagare (0,6 %) fick den normerade poängen 0.00. I Bilaga 1e och 1f framgår antalet och andelen provtagare som har uppnått respektive normerad poäng på hela provet, dvs. efter att medelvärdet på de två delarna har räknats ut.

Hösten 2021

Normeringen av den kvantitativa delen av högskoleprovet hösten 2021 resulterade i att den normerade poängen 1.0 erhöles i intervallet 44–46 råpoäng. För den normerade poängen 2.0 krävdes 75 råpoäng eller mer. På den kvantitativa delen av provet fick 251 provtagare (0,9 %) den normerade poängen 2.0. Den fullständiga normeringstabellen för den kvantitativa delen hösten 2021 återfinns i Bilaga 2a.

Normeringen av den verbala delen av högskoleprovet hösten 2021 resulterade i att den normerade poängen 1.0 erhöles i intervallet 49–52 råpoäng. För den normerade poängen 2.0 krävdes 77 råpoäng eller mer. På den verbala delen fick 173 provtagare (0,6 %) den normerade poängen 2.0. Den fullständiga normeringstabellen för den verbala delen hösten 2021 återfinns i Bilaga 2b.

Vid provet hösten 2021 fick totalt 24 provtagare (0,1 %) den normerade poängen 2.00. 22 provtagare (0,1 %) fick den normerade poängen 1.95, medan 220 provtagare (0,8 %) fick den normerade poängen 0.00. I Bilaga 2c framgår antalet och andelen provtagare som har uppnått respektive normerad poäng på hela provet, dvs. efter att medelvärdet på de två delarna har räknats ut.

För en mer utförlig beskrivning av normeringen av högskoleprovet våren och hösten 2021, se Laukaityte, Lyrén och Cobian (2021) respektive Laukaityte, Wikström och Cobian (2021).

Upprepad provtagande

Högskoleprovet är öppet för alla som uppnått den nedre åldersgränsen och har inga begränsningar vad gäller hur många gånger provet kan tas. Om en sökande har fler än ett provresultat är det alltid det bästa resultatet som räknas. Möjligheten att göra provet flera gånger utnyttjas tämligen flitigt och

vid varje provtillfälle brukar mellan 30 och 50 procent av provtagarna (en större andel på våren och mindre på hösten) ha genomfört minst ett tidigare prov. Åren 2008 och 2009 var andelen ”upprepare” relativt liten, 31–33 procent. De senaste åren har den däremot varit uppåt 45–47 procent av provtagarna.

Ett flertal studier har genomförts av effekterna av upprepat provtagande (Henriksson, 1991, 1993, 1995; Henriksson & Bränberg, 1992, 1994; Törnqvist & Henriksson, 2004, 2006). Törnqvist och Henriksson (2004) jämförde resultaten avseende upprepat provtagande för proven hösten 1986, hösten 1991, hösten 1993, hösten 1997 och hösten 2002. De skillnader i normerad poäng som rapporterades mellan det första och andra provtillfället var 0.055, 0.083, 0.111, 0.093 respektive 0.083. Effekten av upprepat provtagande hade således ökat från hösten 1986 till hösten 1993. Denna ökning förklarades med att provtagargruppen hade förändrats under den studerade tidsperioden, från att huvudsakligen ha bestått av personer över 24 år till att huvudsakligen bestå av personer under 24 år, och att yngre personer som fortfarande utbildar sig i högre grad förbättrar sina kunskaper. En annan förklaring var förändringar i provets sammansättning; 1992 utgick studiefärdighetsprovet STUF och i stället infördes ELF, ett engelskt prov som mäter mer av vad som kan anses vara skolkunskaper. Dessa studier fokuserar samtliga på äldre versioner av provet. När det gäller det prov vi har idag så har detta i huvudsak studerats av Strömbäck Hjärne (2020), även om fokus i denna forskning var hur provtagare med dyslexi presterar när de tar provet upprepat och då med längre provtid. Strömbäck Hjärnes resultat visar att provtagare generellt presterar bättre när de tar provet vid ett upprepat tillfälle, i linje med tidigare forskning.

Det är dock inte helt enkelt att studera effekterna av upprepat provdeltagande. Stage och Ögren (2001) visade i en studie av proven 98A och 98B att resultatet skiljer sig åt beroende på om det är samma eller olika individer som jämförs och om det är resultatet från det föregående till det senaste provet som jämförs, eller om det senaste resultatet jämförs med det bästa tidigare resultatet (i det fall det finns fler än två provresultat). Det finns också skillnader i provtagargruppen, där de som tar provet flera gånger och de som bara tar provet en gång tycks skilja sig åt även i andra avseenden. Stage och Ögren (2001) visade att skillnaden mellan de som tog provet för första gången och de som tog provet för fjärde gången var 19 råpoäng, medan skillnaden för samma individer i genomsnitt var ungefär nio råpoäng, och skillnaden mellan det fjärde provtillfället och bästa tidigare resultat var marginell. Det visade sig även att de initiala skillnaderna var avsevärda mellan de provtagare som under en tvåårsperiod hade genomfört ett, två, tre respektive fyra prov;

skillnaden mellan dem som bara hade gjort ett prov och dem som hade gjort fyra prov uppgick till ungefär tio råpoäng.

I Tabell 10 visas andelen provtagare vid varje provtillfälle sedan våren 2008 som genomfört ett, två, tre respektive fyra prov. Observera att för varje provtillfälle så studeras provtagarna under de fyra senaste provtillfällena. Det betyder att vi inte observerar tidigare prov. Om en person exempelvis har genomfört provet 21B men inte tagit provet vid något av de andra tillfällena (21A1 eller 21A2, och 20B) räknas han eller hon som förstagångsprovtagare, även om det är möjligt att den personen har genomfört provet längre bakåt i tiden. Under 2021 fanns det dock ingen som skrivit provet vid samtliga av de senaste fyra provtillfällena eftersom det enda prov som gavs under 2020 enbart var öppet för personer som inte hade ett giltigt provresultat sedan tidigare.

Våren 2021 var 63 % (mars) respektive 64 % (maj) av provtagarna förstagångsprovtagare. Deras medelvärde var 84,7 poäng respektive 85,3 poäng, vilket kan jämföras med 96,2 (i mars) och 96,3 (i maj) för de som tog provet för andra gången. Detta visar på en avsevärd skillnad i resultat mellan de provtagare som tar provet för första gången och de som genomfört flera tidigare prov.

Tabell 10. Andel provtagare vid provtillfällena 08A–21B, som genomförde provet för första, andra, tredje respektive fjärde gången.

Provversion	Antal genomförda prov			
	1	2	3	4
08A	69	22	7	2
08B	67	22	8	3
09A	69	22	7	2
09B	68	22	7	3
10A	64	25	8	3
10B	65	23	9	3
11A	63	25	9	3
11B	63	23	10	4
12A	60	26	10	4
12B	62	24	10	4
13A	59	26	11	4
13B	63	24	10	3
14A	58	27	11	4

14B	58	26	12	4
15A	53	28	13	5
15B	55	26	13	6
16A	52	28	14	6
16B	54	26	14	7
17A	52	27	14	6
17B	54	27	13	6
18A	54	27	13	5
18B	54	27	13	6
19A	55	26	13	5
19B	56	26	12	6
20B	100			
21A1	64	36		
21A2	63	37		
21B	59	34	7	

Hösten 2021 tog 59 % av provtagarna högskoleprovet för första gången. Dessa personer hade medelvärdet 80,6 poäng, medan de som tog provet för andra gången (34 %) respektive tredje (7 %) gången hade medelvärdet 93,4 respektive 94,6.

Det är tydligt att det finns en inlärningseffekt av att ta provet flera gånger. Det går visserligen inte att avgöra hur stor roll tidigare erfarenhet av provgenomförandet har, och hur den kan användas för planering och förberedelser inför nästa prov, och hur mycket som beror på initiala skillnader mellan provtagarna. Med andra ord så kan man inte säga att samma effekter skulle uppnås för alla provtagare om de skulle upprepa provet. Tidigare uppföljningar av upprepat provtagande av det gamla provet har visat att de som gör provet flera gånger redan vid det första provtillfället hade högre resultat än de som tar provet bara en gång. Det betyder sannolikt att provtagare som väljer att ta provet flera gånger faktiskt har bättre kunskaper, men det skulle också kunna betyda att ett lägre provresultat inte motiverar till ytterligare försök.

Sammanfattning och diskussion

I den här rapporten har statistik från de högskoleprov som administrerades 2021 redovisats. Det finns liknande rapporter för prov som getts tidigare år, senast när det gäller proven som administrerades 2020, redovisat av Wikström och Laukaityte (2020). Genom att regelbundet redovisa statistik på detta sätt blir det möjligt att observera hur provtagarna presterat vid de senaste provtillfällena men också att kunna få en bild av om gruppen provtagare skiljer sig från tidigare år. Även provets egenskaper redovisas, även om provet i sig inte har förändrats i utformning och innehåll sedan 2011. Av särskilt intresse de senaste åren är dock de förändringar som gjorts i hur provet administrerats, tillfälligt eller permanent. Tillfälliga avvikelser har t ex gällt de tillfällen då provets innehåll fått byta plats, eller parallella delprov har ingått. Syftet med dessa förändringar har varit att försvåra organiserat fusk och att kunna identifiera fusk. Detta mot bakgrund av det fusk som identifierades vid tidigare prov, när provtagare fick svaren upplästa genom dolda hörsnäckor². De tre prov som administrerades 2021 följde dock normalt upplägg med samma delprov (undantaget utprovningsspasset), och samma ordningsföljd för samtliga provtagare. Däremot gällde sedan året innan en nedre åldergräns om 19 år vilket var en särskild åtgärd under pandemin, och som därefter skulle följas av en åldersgräns om 18 år vilket beslutats tidigare.

Innehållsligt har inte provet förändrats sedan 2011 när nya delprov introducerades och det verbala och kvantitativa innehållet fick lika stor omfattning i provet. Syftet var att kunna normera och redovisa de två provdelarna separat. Den ursprungliga tanken med detta var, som nämnts i rapporten, att delarna skulle kunna viktas olika i antagningen till specifika utbildningar. Detta har dock till dags dato inte införts annat än i viss försöksverksamhet till ingenjörsutbildningar, på grund av hur regelverket för antagningen till högre utbildning är formulerat. Än så länge redovisas dessa separata poäng i huvudsak i analyser av utfall, som denna rapport. I praktisk användning är det den sammanvägda poängen som gäller. Om detta kommer att förändras kommer det att bli viktigt att följa utvecklingen, inte minst när det gäller hur provtagare resonerar och vilka strategier de väljer. Detta kan också få konsekvenser för normeringen om det visar sig att motivationen att prestera högt varierar mellan provtagargrupper och mellan delprov.

I nuläget kan man dock förvänta sig att de som tog provet 2021 presterade efter bästa förmåga på såväl den verbala som den kvantitativa delen av provet.

² <https://sv.wikipedia.org/wiki/H%C3%B6gskoleprovet>

Resultatet visar också att 2021 års prov i stort fungerade som tidigare prov. Endast mindre avvikelser kunde noteras från året innan. Det var något färre som tog provet 2021 än 2019, dvs innan covid-pandemin, men fler än 2020 när särskilda restriktioner införts på grund av densamma, även när bara höstproven jämförs. 23 288 provdeltare tog provet hösten 2020 jämfört med 28 165 personer hösten 2021. Könsfördelningen avvek inte heller nämnvärt, från tidigare, med något fler kvinnor än män bland provdeltagarna. Sammanlagt genomförde 73 592 personer högskoleprovet 2021, räknat i antal genomförda prov. Som tidigare nämnts inkluderar detta även personer som upprepade provet vår och höst. Antalet genomförda prov var 23 417 färre än 2019 och 50 304 fler än året innan, även om jämförelsen med 2020 inte säger så mycket då det bara gavs ett prov det året, och med begränsat tillträde.

Även om gruppen provtagare var något färre än föregående år var resultaten jämförbara, och inga större skillnader i prestation jämfört med föregående år. De som tog högskoleprovet under 2021 presterade ungefär som de som tog motsvarande prov året innan. Inte heller sammansättningen av provtagargruppen förändrades nämnvärt, vilket kan förklara att inga större avvikelser kunde noteras i prestation. Provtagargruppernas sammansättning och prestation på provet har sett ungefär lika ut över flera år: Provet är mest populärt bland yngre personer, där de som nyligen slutat gymnasiet eller är i slutet av sin utbildning är i majoritet. Detta har varit ett tydligt mönster sedan provet blev tillgängligt för alla i början av 1990-talet, och inga större förändringar av åldersgrupperna har skett trots att en nedre åldersgräns införts (19 år under pandemiåren 2020 och 2021, därefter 18 år). Den grupp provtagare som är 20 år eller yngre utgör mellan 50 och 60 procent av provtagarna och tillsammans med den näst yngsta åldersgruppen (21–24 år) utgör de mellan 80 och 85 procent av provtagargruppen. Att det ser ut så är också rimligt utifrån att det är dessa grupper som är mest aktuella för att söka en högskoleutbildning, även om det givetvis finns även äldre personer som söker sig till högskolan. Vissa tar dock provet utan att söka till högskolan inom den tidsperiod som provet är giltigt, och det kan sannolikt finnas många skäl till detta. Kanske räckte inte resultatet till den utbildning som personen vill söka sig till, eller så har omständigheterna förändrats. Några har sannolikt inte heller för avsikt att söka en högskoleutbildning inom denna tidsperiod och tar provet av andra skäl – detta gäller kanske framförallt de provtagare som är mycket unga eller i en hög ålder. Baserat på antalet provtagare, deras ålder och gymnasiebetyg kan det dock konstateras att högskoleprovet för de flesta fungerar som en ytterligare väg in i högskolan och ett komplement till gymnasiebetygen, och inte det enda möjliga alternativet. Provet ger i högre utsträckning en möjlighet att förbättra den sökandes position i konkurrensen om attraktiva studieplatser än att utgöra den enda vägen. En viktig orsak till att provet är populärt bland sökande som har en traditionell studiebakgrund

och ofta relativt goda gymnasiebetyg är givetvis att sökande inte har något att förlora på att ta provet, men förstås också att det till vissa utbildningar är en hård konkurrens och att en sökandes kunskaper kanske inte reflekteras av gymnasiebetygen, av olika skäl. När det gäller provets funktion och relevans bör man också beakta att omständigheterna sett olika ut över tid då samhället, högskolan och studenternas bakgrund och ekonomiska förutsättningar har förändrats sedan provet initialt planerades, och sedan infördes. Eftersom provtagargruppen i stor utsträckning speglar samhället i stort kan det nog också förväntas att provtagarnas bakgrund blir allt mer heterogen vad gäller tidigare utbildning. Detta som en konsekvens av att svensk skola blir allt mindre likvärdig och betygen inte jämförbara men också att många provtagare har en annan behörighetsgivande utbildning än den traditionella gymnasieskolan. För den som inte har aktuella betyg från svensk gymnasieskola kan provet utgöra den enda möjligheten att konkurrera. Det kan i synnerhet gälla sökande med äldre betyg, med behörighet från folkhögskola eller utländska betyg. I nuläget har dock majoriteten av provtagarna avgångsbetyg från svensk gymnasieskola. När det gäller provtagarnas utbildningsbakgrund så har inte heller den förändrats de senaste åren, inte heller fördelningen män och kvinnor, där det är fler kvinnor än män som tar provet. Ett inte oväntat resultat i analysen av 2019 års prov var könsskillnaderna i prestation, där män presterade bättre på alla delprov men i synnerhet de kvantitativa delarna, men med mindre skillnader på de verbala delarna. 2021 var det mycket små skillnader när det gällde ORD-provet, där det till och med fanns en tendens att kvinnorna presterade bättre på en av höstens provversioner. Att män och kvinnor presterar olika på provet är något som följt provet sedan det infördes. Trots stora ansträngningar att konstruera prov som inte ger fördelar åt någon grupp av provtagare så är könsskillnaderna alltså stabila. Det är inte helt enkelt att förhålla sig till detta, då det är oklart vad könsskillnaderna i provresultat beror på. Kanske visar de på faktiska skillnader hos provtagargruppen, kanske fungerar formatet bättre för män än för kvinnor. Det senare stöds internationell forskning om liknande prov, och att det finns ett sådant mönster bland prov av "high stakes" karaktär (Wikström, 2008).

Eftersom män generellt sett presterar bättre på prov än kvinnor och kvinnor generellt sett har högre betyg än män, i ett system där högskolorna antar majoriteten utifrån deras gymnasiebetyg, skulle man kanske förvänta sig att högskoleprovet är mer attraktivt för män än för kvinnor. Statistiken från provet visar dock att så inte är fallet, utan det är fler kvinnor än män som tar provet. Sannolikt är detta en effekt av intresset för högskolestudier, då det är fler kvinnor än män som söker sig till högre utbildning, och samma sak gäller skillnaderna när det gäller provtagarnas utbildningsbakgrund.

Resultatskillnaden mellan män och kvinnor var både vid vårens och höstens prov var ungefär som tidigare, dvs. de kvantitativa delproven var skillnaden relativt stor, i synnerhet för delproven XYZ, KVA och DTK, med ca 0,3-0,5 standardavvikelser. För de verbala delproven ORD, LÅS och MEK är könsskillnaden mindre, normalt cirka 0,10–0,15 standardavvikelser, dock med en större skillnad för ORD-provet vid vårens första prov (0,2) och en liten skillnad till kvinnornas fördel vid höstens prov, då det heller knappt fanns någon skillnad i prestationen på MEK-provet. Det verbala delprovet ELF uppvisar betydligt större skillnader till männens fördel, i linje med de kvantitativa delprov som nämndes ovan.

Om man ser till hur provtagare med olika bakgrund presterar på provet så har inte heller någon större förändring skett från tidigare prov. Tidigare utbildning har betydelse för prestationen på provet, där fler studieår ger ett högre provresultat. Bland de provtagare som har en studieförberedande gymnasial utbildning har de med en naturvetenskaplig inriktning de högsta poängen och de som har en ekonomisk inriktning de lägsta. Att provtagare med en teoretisk gymnasieutbildning presterar högre är förväntat eftersom de i regel är mer högpresterande i utbildningssammanhang samt att dessa utbildningar i hög grad förmedlar de kunskaper som provet mäter. När det gäller resultat och ålder finns det ett tydligt samband mellan provpoäng och ålder på den verbala delen, där äldre provtagare presterar bättre än yngre, och till det sambandet bidrar ORD-provet mest. När det gäller den kvantitativa provdelen finns inte något sådant tydligt samband; däremot avviker den yngsta gruppen (–20 år) genom att prestera bättre än äldre provtagare. Detta är tydligast på XYZ och KVA medan det är mindre tydligt på NOG och DTK.

Det är dock inte helt enkelt att göra jämförelser mellan provtagargrupper över tid, då de inte med säkerhet kan ses som jämförbara. I synnerhet gäller detta de provtagare som upprepat provet vid flera tillfällen. Hela 46 procent av provtagarna vid såväl vår- som höstprovet var "upprepare", det vill säga personer som tagit provet vid ett tidigare tillfälle. Antalet upprepare har ökat över tid; tio år tidigare utgjorde antalet upprepare omkring 30 procent av provtagargruppen. Vad denna ökning beror på kan man endast spekulera i, kanske har inställningen till prov och provtagande generellt förändrats, kanske har högskoleprovstagarna blivit mer strategiska och medvetna om att det går att lära sig av tidigare erfarenheter samt att de kunskaper som provet mäter kan förbättras. Detta kan stödjas av att det över tid vuxit fram det som internationellt benämns som tjänster för "coachning", som har till syfte att hjälpa provtagare att prestera maximalt.

Det finns många olika faktorer som påverkar prestation. Det kan exempelvis handla om provtagarstrategier (Baldiga, 2014; Ellis & Ryan, 2003; Ben-Shakar & Sinai, 1991), som kan påverka resultatet positivt, eller testängslan (Hancock, 2001; Cassady & Johnson, 2002; Dodeen, 2009), som ofta anses vara negativt för provet. I en studie av hur testängslan påverkar prestation på högskoleprovet (Stenlund, Eklöf & Lyrén, 2017) påvisades skillnader i såväl strategier som motivation och ängslan mellan låg- och högpresterande och mellan män och kvinnor. När det gäller provtagarstrategier så har det varit ett uttalat mål i provkonstruktionen att provet inte ska vara känsligt för sådant. Den förbättring som upprepat provdeltagande ofta resulterar i handlar dock sannolikt inte om att provtagarna lär sig lösningsprocesser eller liknande, dvs. att de "överlistar" provet. Sannolikt är det istället så att många förstagångsprovtagare underpresterar något på grund av att de inte använder tiden helt optimalt, något som de kan lära sig med tiden. Därav ser man den största förbättringen mellan första och andra provtillfället (se t.ex. Henriksson, 1991, 1993; 1995 samt Henrikson och Bränberg, 1992, 1994). Det är också oklart hur olika provtagare påverkas av den tidspress som finns. Forskning visar att många provtagare tycks tillämpa gissning i högre utsträckning mot slutet av de olika provpassen, och att provtagare som har dyslexi och därigenom fått utökad provtid presterar avsevärt bättre jämfört med när de fått samma tidsramar som övriga provtagare, vilket skulle kunna innebära att dessa provtagare har en fördel gentemot andra (Strömbäck Hjärne 2020). Det finns dock inga studier av hur provtagare hanterar de tidsramar som finns och vilka strategier de använder, vilket är en viktig fråga för framtida forskning, eftersom ett tidspressat prov riskerar validitetsproblem genom att provtagare inte förmår att visa vad de egentligen kan.

Slutligen bör nämnas att det finns ett antal faktorer att ta i beaktande när det gäller tolkningen av de gruppskillnader som redovisats. Deltagarna i högskoleprovet är en utvald grupp på så sätt att de själva valt att göra ett prov som inte är obligatoriskt. Det innebär att det varken är ett slumpmässigt eller representativt urval. Som diskuterats av Lyrén och Laukaityte i tidigare redovisningar av högskoleprovet (2021 m.fl.) så har forskning visat att det är till männens fördel när selektiviteten i grupperna är hög (se t.ex. Wilder & Powell, 1989; Cleary, 1991; Willingham & Cole, 1977). För mer information kring gruppskillnader på högskoleprovet, se studierna av Stage (1985, 1988, 1991, 2005).

Referenser

- Baldiga, K. (2014). Gender differences in willingness to guess. *Management Science*, 60, 434–448. doi:10.1287/mnsc.2013.1776
- Ben-Shakhar, G., & Sinai, Y. (1991). Gender differences in multiple-choice tests: The role of differential guessing tendencies. *Journal of Educational Measurement*, 28, 23–35. doi:10.1111/jedm.1991.28.issue-1
- Cassady, J. C., & Johnson, R. B. (2002). Cognitive test anxiety and academic performance. *Contemporary Educational Psychology*, 27, 270–295.
- Cleary, A. (1991). *Gender Differences in Aptitude and Achievement Test Scores*. I Invitational Conference Proceedings, ETS. p 51-90.
- Dodeen, H. (2009). Test-related characteristics of OUAEU student: Test-anxiety, test-taking skills, guessing, attitudes toward tests, and cheating. *Journal of Faculty of Education*, 6, 31–66.
- Ellis, A. P. J., & Ryan, A. M. (2003). Race and cognitive-ability test performance: The mediating effects of test preparation, test-taking strategy use and self-efficacy. *Journal of Applied Social Psychology*, 33, 2607–2629.
- Hancock, D. R. (2001). Effects of test anxiety and evaluative threat on students' achievement and motivation. *The Journal of Educational Research*, 94, 284–290. doi:10.1080/00220670109598764
- Henriksson, W. (1991). *Effekter av upprepat provtagande* (Pm nr. 40). Umeå: Umeå universitet, Pedagogiska institutionen, Avdelningen för pedagogiska mätningar.
- Henriksson, W. (1993). *The problem of repeated test taking and the SweSAT* (Em No. 5). Umeå: University of Umeå, Department of Education, Division of Educational Measurement.
- Henriksson, W. (1995). *Repeated test taking and the SweSAT* (Em No. 13). Umeå: Umeå University, Department of Educational Measurement.
- Henriksson, W., & Bränberg, K. (1992). *Effekten av upprepat provtagande. En studie av poängförändringar från första till andra provgenomförandet* (Pm nr 70). Umeå: Umeå universitet, Enheten för pedagogiska mätningar.

- Henriksson, W., & Bränberg, K. (1994). The effects of practice on the Swedish Scholastic Aptitude Test. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 38(2), 129-148.
- Henrysson, Sten (1994). Högskoleprovets historia: några bidrag. PM : pedagogiska mätningar, 1100-696X ; 91. Umeå: Umeå universitet
- Henrysson, S. & Wedman, I. (1995). Betygen och antagningen: en historik, i RUT 93 *Urvalsmetoder*. Stockholm: Fritze, s. 7-46.
- Laukaiyte, I., Lyrén, P.-E., & Cobian, L. (2021). *Normering av högskoleprovet våren 2021* (Arbetsrapport nr 66). Umeå: Umeå universitet, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap, Beteendevetenskapliga mätningar.
- Laukaiyte, I., Wikström, C., Cobian, L. (2022). *Normering av högskoleprovet hösten 2021* (Arbetsrapport nr 67). Umeå: Umeå universitet, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap, Beteendevetenskapliga mätningar.
- Lyrén, P.-E., & Ögren, G. (2013). *Det nya högskoleprovet – Några valideringsstudier* (Arbetsrapport nr 49). Umeå: Umeå universitet, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap, Beteendevetenskapliga mätningar.
- SOU 2017:20. Tillträdesutredningen. *Tillträde för nybörjare – ett öppnare och enklare system för tillträde till högskoleutbildning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SOU 2021:72. Högskoleprovets organisation och styrning. Betänkande av Högskoleprovsutredningen, Stockholm. Utbildningsdepartementet.
- Stage, C. (1985). *Gruppskillnader i provresultat. Uppgiftsinnehållets betydelse för resultatskillnader mellan män och kvinnor på prov i ordkunskap och allmänorientering*. Akademisk avhandling för doktorsexamen. Umeå: Umeå universitet, Pedagogiska institutionen.
- Stage, C. (1988). Gender Differences in Test Results. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 36, 101-11.
- Stage, C. (1991). *Könsskillnader i resultat på högskoleprovet våren 1990* (Pm nr 42). Umeå: Umeå universitet, Pedagogiska institutionen.

- Stage, C. (1995). *Utprövning av provuppgifter* (Pm nr 106). Umeå: Umeå universitet, Enheten för pedagogiska mätningar.
- Stage, C. (1996). *Samma poäng – samma prestation? En jämförelse på delprovs- och uppgiftsnivå mellan män och kvinnor med samma resultat på högskoleprovet* (Pm nr 113). Umeå: Umeå universitet, Enheten för pedagogiska mätningar.
- Stage, C. (2005). *Socialgruppsskillnader i resultat på högskoleprovet* (BVM 11:2005). Umeå: Umeå universitet, Institutionen för beteendevetenskapliga mätningar.
- Stage, C. & Ögren, G. (2001). *Högskoleprovets utveckling under åren 1977–2000. Provets sammansättning och provtagargruppens sammansättning och resultat* (Pm nr 169). Umeå: Umeå universitet, Enheten för Pedagogiska mätningar.
- Stage, C. & Ögren, G. (2010). *Ett nytt högskoleprov. Bakgrund och konsekvenser* (BVM 42:2010). Umeå: Umeå universitet, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap, Beteendevetenskapliga mätningar.
- Stenlund, T., Eklöf, H., och Lyrén, P.-E. (2017). Group differences in test-taking behaviour: an example from a high-stakes testing program. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*. doi: 10.1080/0969594X.2016.1142935
- Strömbäck Hjärne, M. (2020): Just Enough Time to Level the Playing Field: Time Adaptation in a College Admission Test, *Scandinavian Journal of Educational Research*, DOI:10.1080/00313831.2020.1788143
- Törnkvist, B. & Henriksson, W. (2004). *SweSAT repeat* (Em No. 24). Umeå: Umeå University, Department of Educational Measurement.
- Törnkvist, B. & Henriksson, W. (2006). *Validity issues concerning repeated test taking of the SweSAT* (Em No. 56). Umeå: Umeå universitet, Institutionen för Beteendevetenskapliga mätningar
- Wedman, J. (2017). *Theory and validity evidence for a large-scale test for selection to higher education* (Doktorsavhandling). Umeå: Umeå universitet, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap.

- Wikström, C. (2008). *Urvalsprov ur ett svenskt och internationellt perspektiv*. (BVM Rapport 2008:35). Umeå: Umeå universitet, Institutionen för Beteendevetenskapliga mätningar
- Wikström, C. & Laukaityte, I. (2022). Högskoleprovet våren och hösten 2020: provtagargruppens sammansättning och resultat. (arbetsrapport nr 68) Umeå universitet, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap, Beteendevetenskapliga mätningar.
- Wilder, G., & Powell, K. (1989). *Sex Differences in Test Performance: A Survey of the Literature* (College Board Report, No 89-3). Educational Testing Service: Princeton
- Willingham, W. W. & Cole, N.S. (1997). *Gender and Fair Assessment*. Mahwah, New Jersey: LEA.
- Ögren, G., Stage, C., Åström, K., & Lexelius, A. (1995). *Försök inför förändring av högskoleprovets utvärderingsrutiner* (Pm nr 107). Umeå: Umeå universitet, Enheten för pedagogiska mätningar.

Kvantitativ del högskoleprovet 2021-03-13

Normeringstabell

Tabell för överföring av antal rätta svar till normerad poäng. Övriga kolumner visar antalet, andelen och den kumulativa andelen provtagare för respektive normerad poäng.

Antal rätta svar	Normerad poäng	Antal provdelta-gare	Andel prov-deltagare (%)	Kumulativ andel provdelta-gare (%)
0 - 17	0,0	558	2,6	2,6
18 - 19	0,1	409	1,9	4,4
20 - 21	0,2	521	2,4	6,8
22 - 24	0,3	1026	4,7	11,5
25 - 27	0,4	1189	5,4	16,9
28 - 31	0,5	1691	7,7	24,7
32 - 34	0,6	1320	6,0	30,7
35 - 38	0,7	1729	7,9	38,6
39 - 42	0,8	1774	8,1	46,7
43 - 45	0,9	1283	5,9	52,6
46 - 49	1,0	1597	7,3	59,9
50 - 53	1,1	1613	7,4	67,3
54 - 57	1,2	1559	7,1	74,4
58 - 61	1,3	1468	6,7	81,1
62 - 64	1,4	1087	5,0	86,1
65 - 67	1,5	1051	4,8	90,9
68 - 69	1,6	617	2,8	93,7
70 - 71	1,7	515	2,4	96,0
72 - 73	1,8	375	1,7	97,8
74 - 75	1,9	291	1,3	99,1
76 - 80	2,0	198	0,9	100,0
		21 871	100,0	

Medelvärde = 0,92

Standardavvikelse = 0,46

Kvantitativ del högskoleprovet 2021-05-08

Normeringstabell

Tabell för överföring av antal rätta svar till normerad poäng. Övriga kolumner visar antalet, andelen och den kumulativa andelen provtagare för respektive normerad poäng.

Antal rätta svar	Normerad poäng	Antal provdelta-gare	Andel prov-deltagare (%)	Kumulativ andel provdelta-gare (%)
0 - 18	0,0	558	2,6	2,6
19 - 20	0,1	523	2,2	4,8
21 - 23	0,2	459	1,9	6,7
24 - 25	0,3	929	3,9	10,6
26 - 28	0,4	811	3,4	14,0
29 - 31	0,5	1389	5,9	19,9
32 - 34	0,6	1491	6,3	26,2
35 - 37	0,7	1564	6,6	32,8
38 - 42	0,8	1546	6,6	39,4
43 - 46	0,9	2546	10,8	50,2
47 - 50	1,0	1817	7,7	57,9
51 - 54	1,1	1759	7,5	65,4
55 - 57	1,2	1638	7,0	72,4
58 - 60	1,3	1151	4,9	77,3
61 - 64	1,4	1130	4,8	82,1
65 - 67	1,5	1398	5,9	88,0
68 - 69	1,6	998	4,2	92,2
70 - 71	1,7	637	2,7	94,9
72 - 73	1,8	577	2,4	97,3
74 - 75	1,9	476	2,0	99,3
76 - 80	2,0	381	1,6	100,9
		23 288	100,0	

Medelvärde = 0,92

Standardavvikelse = 0,47

Verbal del högskoleprovet 2021-03-13

Normeringstabell

Tabell för överföring av antal rätta svar till normerad poäng. Övriga kolumner visar antalet, andelen och den kumulativa andelen provtagare för respektive normerad poäng.

Antal rätta svar	Normerad poäng	Antal prov-deltagare	Andel prov-deltagare (%)	Kumulativ andel provdeltagare (%)
0 - 19	0,0	737	3,4	3,4
20 - 21	0,1	439	2,0	5,4
22 - 24	0,2	823	3,8	9,1
25 - 27	0,3	1011	4,6	13,8
28 - 30	0,4	1280	5,9	19,6
31 - 33	0,5	1398	6,4	26,0
34 - 37	0,6	2029	9,3	35,3
38 - 40	0,7	1594	7,3	42,6
41 - 44	0,8	2137	9,8	52,3
45 - 47	0,9	1545	7,1	59,4
48 - 51	1,0	1828	8,4	67,8
52 - 55	1,1	1766	8,1	75,8
56 - 58	1,2	1223	5,6	81,4
59 - 61	1,3	1088	5,0	86,4
62 - 64	1,4	909	4,2	90,6
65 - 67	1,5	736	3,4	93,9
68 - 70	1,6	563	2,6	96,5
71 - 72	1,7	353	1,6	98,1
73 - 74	1,8	208	1,0	99,1
75 - 76	1,9	120	0,5	99,6
77 - 80	2,0	84	0,4	100,0
		21 871	100,0	

Medelvärde = 0.84

Standardavvikelse = 0.44

Verbal del högskoleprovet 2021-05-08

Normeringstabell

Tabell för överföring av antal rätta svar till normerad poäng. Övriga kolumner visar antalet, andelen och den kumulativa andelen provtagare för respektive normerad poäng.

Antal rätta svar	Normerad poäng	Antal prov-deltagare	Andel prov-deltagare (%)	Kumulativ andel provdeltagare (%)
0 - 19	0,0	794	3,4	3,4
20 - 21	0,1	404	1,7	5,1
22 - 24	0,2	823	3,5	8,6
25 - 27	0,3	1042	4,4	13,0
28 - 30	0,4	1183	5,0	18,0
31 - 34	0,5	1867	7,9	26,0
35 - 38	0,6	2217	9,4	35,4
39 - 41	0,7	1779	7,6	42,9
42 - 44	0,8	1702	7,2	50,1
45 - 47	0,9	1756	7,5	57,6
48 - 51	1,0	2331	9,9	67,5
52 - 54	1,1	1562	6,6	74,1
55 - 57	1,2	1433	6,1	80,2
58 - 60	1,3	1252	5,3	85,5
61 - 63	1,4	1069	4,5	90,1
64 - 66	1,5	833	3,5	93,6
67 - 68	1,6	475	2,0	95,6
69 - 70	1,7	343	1,5	97,1
71 - 72	1,8	304	1,3	98,4
73 - 74	1,9	204	0,9	99,2
75 - 80	2,0	183	0,8	100,0
		23 556	100,0	

Medelvärde = 0.86

Standardavvikelse = 0.44

Bilaga 1e

Fördelningstabell högskoleprovet 2021-03-13

Tabell som visar antalet, andelen och den kumulativa andelen provtagare som uppnått respektive normerad poäng på hela högskoleprovet.

Normerad poäng	Antal provdeltagare	Andel provdeltagare (%)	Kumulativ andel provdeltagare (%)
0,00	153	0,7	0,7
0,05	119	0,5	1,2
0,10	190	0,9	2,1
0,15	288	1,3	3,4
0,20	343	1,6	5,0
0,25	442	2,0	7,0
0,30	465	2,1	9,1
0,35	506	2,3	11,5
0,40	593	2,7	14,2
0,45	705	3,2	17,4
0,50	742	3,4	20,8
0,55	761	3,5	24,3
0,60	857	3,9	28,2
0,65	905	4,1	32,3
0,70	909	4,2	36,5
0,75	1000	4,6	41,0
0,80	971	4,4	45,5
0,85	956	4,4	49,9
0,90	985	4,5	54,4
0,95	941	4,3	58,7
1,00	904	4,1	62,8
1,05	940	4,3	67,1
1,10	889	4,1	71,2
1,15	833	3,8	75,0
1,20	830	3,8	78,8
1,25	730	3,3	82,1
1,30	689	3,2	85,3
1,35	546	2,5	87,8
1,40	584	2,7	90,4
1,45	435	2,0	92,4
1,50	387	1,8	94,2
1,55	332	1,5	95,7
1,60	275	1,3	97,0
1,65	210	1,0	97,9
1,70	173	0,8	98,7
1,75	122	0,6	99,3
1,80	65	0,3	99,6
1,85	47	0,2	99,8
1,90	24	0,1	99,9
1,95	12	0,1	99,9
2,00	13	0,1	100,0
	21 871	100,0	

Medelvärde = 0,88

Standardavvikelse = 0,40

Bilaga 1f

Fördelningstabell högskoleprovet 2021-05-08

Tabell som visar antalet, andelen och den kumulativa andelen provtagare som uppnått respektive normerad poäng på hela högskoleprovet.

Normerad poäng	Antal provdeltagare	Andel provdeltagare (%)	Kumulativ andel provdeltagare (%)
0,00	135	0,6	0,6
0,05	158	0,7	1,2
0,10	257	1,1	2,3
0,15	257	1,1	3,4
0,20	353	1,5	4,9
0,25	407	1,7	6,7
0,30	462	2,0	8,6
0,35	531	2,3	10,9
0,40	617	2,6	13,5
0,45	689	2,9	16,4
0,50	813	3,5	19,9
0,55	838	3,6	23,4
0,60	934	4,0	27,4
0,65	937	4,0	31,4
0,70	1090	4,6	36,0
0,75	1106	4,7	40,7
0,80	1082	4,6	45,3
0,85	1074	4,6	49,8
0,90	1082	4,6	54,4
0,95	1022	4,3	58,8
1,00	991	4,2	63,0
1,05	992	4,2	67,2
1,10	944	4,0	71,2
1,15	922	3,9	75,1
1,20	812	3,4	78,6
1,25	768	3,3	81,8
1,30	725	3,1	84,9
1,35	594	2,5	87,4
1,40	546	2,3	89,7
1,45	491	2,1	91,8
1,50	412	1,7	93,6
1,55	383	1,6	95,2
1,60	309	1,3	96,5
1,65	235	1,0	97,5
1,70	178	0,8	98,3
1,75	154	0,7	98,9
1,80	98	0,4	99,3
1,85	60	0,3	99,6
1,90	52	0,2	99,8
1,95	28	0,1	99,9
2,00	18	0,1	100,0
	23 556	100,0	

Medelvärde = 0,89

Standardavvikelse = 0,40

Kvantitativ del högskoleprovet 2021-10-24**Normeringstabell**

Tabell för överföring av antal rätta svar till normerad poäng, Övriga kolumner visar antalet, andelen och den kumulativa andelen provtagare för respektive normerad poäng.

Antal rätta svar	Normerad poäng	Antal prov-deltagare	Andel prov-deltagare (%)	Kumulativ andel provdeltagare (%)
0 - 17	0,0	982	3,5	3,5
18 - 19	0,1	800	2,8	6,3
20 - 21	0,2	1032	3,7	10,0
22 - 23	0,3	1168	4,1	14,1
24 - 25	0,4	1193	4,2	18,4
26 - 28	0,5	1919	6,8	25,2
29 - 31	0,6	1885	6,7	31,9
32 - 35	0,7	2502	8,9	40,8
36 - 39	0,8	2491	8,8	49,6
40 - 43	0,9	2292	8,1	57,7
44 - 46	1,0	1644	5,8	63,6
47 - 50	1,1	1999	7,1	70,7
51 - 54	1,2	1894	6,7	77,4
55 - 57	1,3	1281	4,5	82,0
58 - 60	1,4	1187	4,2	86,2
61 - 64	1,5	1437	5,1	91,3
65 - 67	1,6	890	3,2	94,4
68 - 70	1,7	738	2,6	97,0
71 - 72	1,8	371	1,3	98,4
73 - 74	1,9	209	0,7	99,1
75 - 80	2,0	251	0,9	100,0
		28 165	100,0	

Medelvärde = 0,88

Standardavvikelse = 0,47

Verbal del högskoleprovet 2021-10-24**Normeringstabell**

Tabell för överföring av antal rätta svar till normerad poäng, Övriga kolumner visar antalet, andelen och den kumulativa andelen provtagare för respektive normerad poäng.

Antal rätta svar	Normerad poäng	Antal prov-deltagare	Andel prov-deltagare (%)	Kumulativ andel provdeltagare (%)
0 - 19	0,0	1120	4,0	4,0
20 - 22	0,1	884	3,1	7,1
23 - 24	0,2	671	2,4	9,5
25 - 28	0,3	1604	5,7	15,2
29 - 31	0,4	1449	5,1	20,3
32 - 34	0,5	1735	6,2	26,5
35 - 38	0,6	2451	8,7	35,2
39 - 41	0,7	1974	7,0	42,2
42 - 45	0,8	2698	9,6	51,8
46 - 48	0,9	2093	7,4	59,2
49 - 52	1,0	2638	9,4	68,6
53 - 55	1,1	1727	6,1	74,7
56 - 58	1,2	1609	5,7	80,4
59 - 61	1,3	1327	4,7	85,1
62 - 64	1,4	1236	4,4	89,5
65 - 67	1,5	1006	3,6	93,1
68 - 70	1,6	801	2,8	95,9
71 - 72	1,7	420	1,5	97,4
73 - 74	1,8	313	1,1	98,5
75 - 76	1,9	236	0,8	99,4
77 - 80	2,0	173	0,6	100,0
		28 165	100,0	

Medelvärde = 0,85

Standardavvikelse = 0,45

Bilaga 2c

Fördelningstabell högskoleprovet 2021-10-24

Tabell som visar antalet, andelen och den kumulativa andelen provtagare som uppnått respektive normerad poäng på hela högskoleprovet.

Normerad poäng	Antal provdeltagare	Andel provdeltagare (%)	Kumulativ andel provdeltagare (%)
0,00	220	0,8	0,8
0,05	274	1,0	1,8
0,10	284	1,0	2,8
0,15	407	1,4	4,2
0,20	488	1,7	5,9
0,25	580	2,1	8,0
0,30	627	2,2	10,2
0,35	683	2,4	12,7
0,40	823	2,9	15,6
0,45	846	3,0	18,6
0,50	926	3,3	21,9
0,55	1033	3,7	25,5
0,60	1081	3,8	29,4
0,65	1170	4,2	33,5
0,70	1135	4,0	37,6
0,75	1289	4,6	42,1
0,80	1273	4,5	46,7
0,85	1408	5,0	51,6
0,90	1289	4,6	56,2
0,95	1216	4,3	60,5
1,00	1177	4,2	64,7
1,05	1161	4,1	68,8
1,10	1017	3,6	72,5
1,15	1061	3,8	76,2
1,20	963	3,4	79,6
1,25	939	3,3	83,0
1,30	844	3,0	86,0
1,35	715	2,5	88,5
1,40	645	2,3	90,8
1,45	561	2,0	92,8
1,50	476	1,7	94,5
1,55	425	1,5	96,0
1,60	316	1,1	97,1
1,65	279	1,0	98,1
1,70	197	0,7	98,8
1,75	142	0,5	99,3
1,80	84	0,3	99,6
1,85	42	0,1	99,8
1,90	23	0,1	99,8
1,95	22	0,1	99,9
2,00	24	0,1	100,0
	28 165	100,0	

Medelvärde = 0,86

Standardavvikelse = 0,41

RAPPORTER FRÅN INSTITUTIONEN FÖR BETEENDEVETENSKAPLIGA MÄTNINGAR

Utgivna rapporter i föregående serie:

<http://www.umu.se/edmeas/publikationer/index.html>

2004

- BVM nr 1. LÄRARENKÄT OM DE NATIONELLA PROVEN I MATEMATIK. Kurs B, C och D hösten 2003. Maria Ericsson, Björn Sigurdsson
- BVM nr 2. ORDFÖRSTÅELSE. En litteraturstudie med anknytning till högskoleprovets ORD-prov. Sandra Scott
- BVM nr 3. SJÄLVVÄRDERING SOM METOD FÖR ATT MÄTA MÅLUPPFYLLELSE VIA PROV. Anna Sundström
- BVM nr 4. ATT MÄTA SKRIVFÖRMÅGA. En forskningspresentation om provformat, reliabilitet, validitet samt sociala aspekter. Marit Sigurdson
- BVM nr 5. KLASSISK OCH MODERN TESTTEORI. Analys av det teoretiska och det praktiska körkortsprovet. Marie Wiberg
- BVM nr 6. UTBYTESKOMPLETTERINGAR BLAND DEM SOM AVSLUTADE GYMNASIET 1997–2001. Differenser mellan avgångsbetyg från gymnasiet och betyg som har kompletterats efter den ordinarie gymnasieskolan. Kent Löfgren
- BVM nr 7. HÖGSKOLEPROVET VÅREN OCH HÖSTEN 2004. Provdeltagargruppens sammansättning och resultat. Christina Stage, Gunilla Ögren
- BVM nr 8. HÖGSKOLEPROVET OCH DE MÅLRELATERADE BETYGEN. En studie av de första eleverna med de nya gymnasiebetygen. Anders Lexelius

2005

- BVM nr 9. LÄRARES SKATTNINGAR AV SINA ELEVERS PROVRESULTAT. Gunilla Näsström
- BVM nr 10. LÄRARENKÄT OM DE NATIONELLA PROVEN I MATEMATIK. Kurs B, C och D våren 2004. Maria Ericsson, Björn Sigurdsson
- BVM nr 11. SOCIALGRUPPSSKILLNADER I RESULTAT PÅ HÖGSKOLEPROVET. Christina Stage
- BVM nr 12. ÄR DET SVÄRARE ATT DELA MED FYRA ÄN MED TVÅ NÄR MAN LÄSER MATTE C? En jämförelse av svårighetsgrad mellan olika versioner av matematikuppgifter i Nationella kursprov. Ewa Bergqvist, Anna Lind

- BVM nr 13. DEN SVENSKA FÖRARPRÖVNINGENS RESULTAT. Sambandet mellan kunskapsprovet och körprovet för underkända och godkända provtagare. Anna Sundström, Marie Wiberg
- BVM nr 14. DATORBASERADE PROV – egenskaper, möjligheter och begränsningar. Christina Wikström
- BVM nr 15. PRESTATIONSSKILLNADER MELLAN FLICKOR OCH POJKAR I NO. En studie av uppgiftsformatets betydelse i TIMSS 2003. Niklas Eriksson
- BVM nr 16. FLICKOR, POJKAR, FYSIK OCH MATEMATIK. Skillnader i inställning mellan hög- och lågpresterande i TIMSS 1995. Lena Adolfsson
- BVM nr 17. HÖGSKOLEPROVET VÅREN OCH HÖSTEN 2005. Provdeltagargruppens sammansättning och resultat. Christina Stage, Gunilla Ögren

2006

- BVM nr 18. MODELL FÖR BESKRIVNING AV KURSPLANEN FÖR DEN SVENSKA FÖRARUTBILDNINGEN: EN LITTERATURSTUDIE. Tova Stenlund
- BVM nr 19. VIKTNING AV DELPROVEN I HÖGSKOLEPROVET. Christina Stage, Mats Hamrén, Christina Jonsson
- BVM nr 20. TIMSS FIXPUNKTER. En analys av vad elever med olika resultat i TIMSS 2003 vet och kan göra. Peter Nyström
- BVM nr 21. MODELLPRÖVNING. Empirisk prövning av teoretiska modeller för beskrivning av kursplan för förarutbildning. Tova Stenlund
- BVM nr 22. UTVECKLING AV INSTRUMENT FÖR ATT MÄTA BEGREPPET UPPLEVD FÖRARKOMPETENS. Anna Sundström
- BVM nr 23. HUR HÖGSKOLEINSTITUTIONER OCH ENHETER KAN GRANSKA SINA KURSER UR JÄMSTÄLLDHETS- OCH GENUS-PERSPEKTIV. Nuläget och framåtblick med praktiska förslag. Kent Löfgren
- BVM nr 24. JÄMFÖRELSE AV INNEHÅLL I DEN GAMLA OCH DEN NYA KURSPLANEN FÖR DEN SVENSKA FÖRARUTBILDNINGEN. Tova Stenlund, Widar Henriksson, Anna Sundström
- BVM nr 25. HÖGSKOLEPROVET VÅREN OCH HÖSTEN 2006. Provdeltagargruppens sammansättning och resultat. Christina Stage, Gunilla Ögren

2007

- BVM nr 26. UTVÄRDERING AV INSTRUMENT FÖR UPPLEVD TEORETISK OCH PRAKTISK KOMPETENS. Ett försök med en ny förarprovsmodell. Anna Sundström
- BVM nr 27. BEGREPPET KOMPLETTERING I ETT EXAMINATIONSPERSPEKTIV. Ett försök med det praktiska körkortsprovet. Tova Stenlund, Widar Henriksson, Charlotte Wahl, Bengt Holmberg
- BVM nr 28. NY KURSPLAN OCH NYA FORMER FÖR EXAMINATION. Jämförelse av förarprovet för körkort B före och efter förändringen. Marie Wiberg
- BVM nr 29. SEKVENTIELLA EFFEKTER I HÖGSKOLEPROVET AVSEENDE DELPROVET NOG. Anders Lexelius
- BVM nr 30. SAMSTÄMMIGHET MELLAN MÅL OCH PROV. En studie av det svenska förarutbildningssystemet. Tova Stenlund, Widar Henriksson, Anna Sundström
- BVM nr 31. HÖGSKOLEPROVET VÅREN OCH HÖSTEN 2007. Provdeltagargruppens sammansättning och resultat. Christina Stage, Gunilla Ögren
- BVM nr 32. SVENSKA SKOLANS LÄRARE OCH UNDERVISNING I MATEMATIK OCH NO I ETT INTERNATIONELLT PERSPEKTIV. Några resultat från TIMSS 2003. Susanne Alger

2008

- BVM nr 33. UTVECKLING OCH UTVÄRDERING AV INSTRUMENT INFÖR EN STUDIE AV LIKVÄRDIGHETEN I KÖRPROVET. Susanne Alger, Widar Henriksson, Anna Sundström
- BVM nr 34. HÖGSKOLEPROVET VÅREN OCH HÖSTEN 2008. Provdeltagargruppens sammansättning och resultat. Christina Stage, Gunilla Ögren
- BVM nr 35. URVALSPROV UR ETT SVENSKT OCH INTERNATIONELLT PERSPEKTIV. Christina Wikström

2009

- BVM nr 36. RAMVERK FÖR NATIONELLA ÄMNESPROV I BIOLOGI, FYSIK OCH KEMI I GRUNDSKOLANS ÅRSKURS 9. Peter Nyström, Maria Åström
- BVM nr 37. KUNSKAP, INTRESSE OCH STUDIEFRAMGÅNG. En litteraturgranskning. Ingela Eriksson, Widar Henriksson

- BVM nr 38. ELEVERS SYN PÅ NATIONELLA PROV. Resultat från elevenkät vid genomförandet av nationella ämnesprov i biologi, fysik och kemi i grundskolans årskurs 9 våren 2009. Maria Åström, Hanna Eklöf
- BVM nr 39. LIKVÄRDIGHETEN I KÖRPROVET. En studie av samstämmighet i bedömningen. Susanne Alger, Widar Henriksson, Anna Sundström
- BVM nr 40. HÖGSKOLEPROVET VÅREN OCH HÖSTEN 2009. Provdeltagargruppens sammansättning och resultat. Christina Stage, Gunilla Ögren

2010

- BVM nr 41. SAMMANHÅLLET PROV. Utvärdering av effekter av ett sammanhållet teoretiskt och praktiskt förarprov. Susanne Alger, Widar Henriksson, Anna Wänglund
- BVM nr 42. ETT NYTT HÖGSKOLEPROV. Bakgrund och konsekvenser. Christina Stage, Gunilla Ögren
- BVM nr 43. HÖGSKOLEPROVET VÅREN OCH HÖSTEN 2010. Provdeltagargruppens sammansättning och resultat. Christina Stage, Gunilla Ögren

2011

- BVM nr 44. ELEVERS SYN PÅ NATIONELLA PROV. Resultat från elevenkät vid genomförandet av nationella ämnesprov i biologi, fysik och kemi i grundskolans årskurs 9 våren 2010. Maria Åström, Hanna Eklöf
- BVM nr 45. PROVTAGARES UPPFATTNING OM FÖRARPROVET. Enkätundersökning före och efter införandet av sammanhållet förarprov. Susanne Alger, Anna Sundström
- BVM nr 46. ATT MÄTA ALLMÄNHETENS KUNSKAPER OM TRAFIKSÄKERHET. Utveckling och utprovning av instrument. Anna Sundström, Per-Erik Lyrén, Susanne Alger
- BVM nr 47. SAMSTÄMMIGHET MELLAN KURSPLAN OCH PROV. En studie av kunskapsprovet för körkortsbehörighet AM. Gunilla Näsström, Susanne Alger, Anna Sundström
- BVM nr 48. UTVÄRDERING AV KUNSKAPSPROVET FÖR KÖRKORTS-BEHÖRIGHET AM. Gunilla Näsström, Susanne Alger, Anna Sundström
- BVM nr 49. HÖGSKOLEPROVET VÅREN 2010. Provdeltagargruppens sammansättning och resultat. Christina Stage, Gunilla Ögren

BVM nr 50. BESKRIVNING AV DATA OM DET PRAKTISKA FÖRARPROVET 1998–2005 OCH ANALYS AV TILLFÖRLITLIGHETEN. Susanne Alger, Anna Sundström

BVM nr 51. BESKRIVNING AV DATA OM DET PRAKTISKA FÖRARPROVET 2007–2008 OCH ANALYS AV TILLFÖRLITLIGHETEN. Susanne Alger, Anna Sundström

2012

BVM nr 52. DET NYA HÖGSKOLEPROVET. Provdeltagargruppens sammansättning och resultat hösten 2011. Christina Stage, Gunilla Ögren

BVM nr 53. PROV FÖR FÖRARBEVIS FÖR MOPED KLASS II. Susanne Alger, Widar Henriksson, Hanna Eklöf

BVM nr 54. PROV FÖR FÖRARBEVIS FÖR MOPED KLASS II. Enkätstudie avseende provkonstruktion och provgenomförande. Susanne Alger

BVM nr 55. SÄMRE ÅR FÖR ÅR? En studie av förändringen av andelen godkända på körprov för körkortsbehörighet B. Susanne Alger, Hanna Eklöf

2013

BVM nr 56. HÖGSKOLEPROVET VÅREN OCH HÖSTEN 2012. Provdeltagargruppens sammansättning och resultat. Christina Stage, Gunilla Ögren

BVM nr 57. DET PRAKTISKA KÖRPROVET 2009–2011. Analys av datas tillförlitlighet samt provresultat och trender. Susanne Alger, Hanna Eklöf

BVM nr 58. NYA KURS PROV I BIOLOGI OCH KEMI FÖR GYMNASIESKOLAN. Bakgrund och resultat 2011. Gunnel Grelsson, Göran Bergqvist, Niklas Jacobsson

BVM nr 59. HÖGSKOLEPROVET VÅREN OCH HÖSTEN 2013. Provdeltagargruppens sammansättning och resultat. Gunilla Ögren

2014

BVM nr 60. UPPFÖLJNING AV SAMMANHÅLLET FÖRARPROV. Utvärdering av effekter av ett sammanhållet teoretiskt och praktiskt förarprov mellan 2007 och 2013. Susanne Alger, Hanna Eklöf

BVM nr 61. HÖGSKOLEPROVET VÅREN OCH HÖSTEN 2014. Provdeltagargruppens sammansättning och resultat. Gunilla Ögren

2016

- BVM nr 62. TRENDER 1998–2015 AVSEENDE FÖRÄNDRINGEN AV ANDELEN GODKÄNDA PÅ KÖRPROV FÖR KÖRKORTSBEHÖRIGHET B. Susanne Alger, Hanna Eklöf
- BVM nr 63. HÖGSKOLEPROVET VÅREN OCH HÖSTEN 2015. Provtagargruppens sammansättning och resultat. Per-Erik Lyrén
- BVM nr 64. JÄMFÖRELSE MELLAN PROVORTER. En studie av körprov för behörighet B. Susanne Alger, Hanna Eklöf

2017

- BVM nr 65. HÖGSKOLEPROVET VÅREN OCH HÖSTEN 2016. Provtagargruppens sammansättning och resultat. Per-Erik Lyrén
- BVM nr 66. SAMMA PROV – ANDRA PROVTAGARE. En studie av förändringar i körprovresultat och provtagargruppens sammansättning. Susanne Alger, Hanna Eklöf

2018

- BVM nr 67. HÖGSKOLEPROVET VÅREN OCH HÖSTEN 2017. Provtagargruppens sammansättning och resultat. Per-Erik Lyrén

2019

- BVM nr 68. HÖGSKOLEPROVET VÅREN OCH HÖSTEN 2018. Provtagargruppens sammansättning och resultat. Per-Erik Lyrén, Inga Laukaityte

2021

- BVM nr 69. HÖGSKOLEPROVET VÅREN OCH HÖSTEN 2019. Provtagargruppens sammansättning och resultat. Christina Wikström, Inga Laukaityte

2022

- BVM nr 70. HÖGSKOLEPROVET HÖSTEN 2020. Provtagargruppens sammansättning och resultat. Christina Wikström, Inga Laukaityte